शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज

१. परिचय :

नेपालको सुदूरपश्चिम प्रदेशमा रहको कञ्चनपुर जिल्लाको नेपाल भारत सिमानाको दक्षिण पश्चिम क्षेत्रको २८ ४२' २९" २९ ०३' २७" अक्षांश र ८० ०३' ०८" ८० २५' ५३" देशान्तरमा रहेको वि.सं. २०२६ सालमा शिकार आरक्षको रुपमा स्थापना गरी संरक्षण गरिएको हो । संरक्षणको क्रममा शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कञ्चनपुर जिल्लाको १५५ वर्ग कि.मि. क्षेत्रलाई समेटेर शुक्लाफाँटा वन्यजन्तु आरक्षको रुपमा २०३१ सालमा स्थापनना भएको हो। यसको घोषणा २०३३।०४।०४ गतेको राजपत्रमा सुचना प्रकाशित गरी गरिएको हो । २०५१।०२।०९ गतेको राजपत्रको सुचना अनुसार शुक्लाफाँटा वन्यजन्तु आरक्षको क्षेत्र विस्तार गरि ३०५ वर्ग कि.मि. कायम गरीएको थियो । २०७३।११।०९ गतेको राजपत्रको सुचना अनुसार शुक्लाफाँटा वन्यजन्तु आरक्षलाई शुक्लाफाँटा वन्यजन्तु आरक्षबाट शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जको रुपमा नामाकरण गरिएको थियो। १७४ मिटर देखि १३८६ मिटरको उचाईमा फैलिएको यस निकुञ्जको औसत अधिकतम तापक्रम ३७ सेन्टिग्रेड र औसत न्युनतम तापक्रम ७ सेन्टिग्रेड रहेको छ। महाकाली नदीको पुरानो बहाव क्षेत्रमा विकास भएका फाँटाहरु, धाप र सिमसार यस राष्ट्रिय निकुञ्जको प्रमुख विशेषता हो । नेपालमा रहेका बाह्र सिंगाको संरक्षण व्यवस्थापन गर्ने उद्देश्यका साथ स्थापना भएको यस निकुञ्जमा विश्वकै सबै भन्दा ठुलो बथानको रुपमा पाईने बाह्र सिंगा रहेको पाईन्छ। यो निकुञ्ज अन्य दुर्लभ वन्यजन्तु, पंछी तथा वनस्पतिको लागि समेत प्रसिद्ध छ। वन्य जन्तु अवलोकनको लागी स्वर्ग नै मानिने यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा सहभागीता मुलक संरक्षण, विकास र आय आर्जनका विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालनमा रहेका छन्। चारकिल्ला :

पूर्व	: स्याली नदी।
पश्चिम	: महाकाली नदी।
उत्तर	: जंगल क्षेत्र, गाउपालिका तथा नगरपालिकाको आवादी क्षेत्र चुरे पहाडको चुचुरो (डडेलधुराको सिमाना)।
दक्षिण	: आवादी क्षेत्र, भारत नेपाल अन्तराष्ट्रिय सिमाना।

परिकल्पना :

नेपालको सुदूरपश्चिमको तराई क्षेत्रमा रहेको जैविक प्रणाली तथा जैविक विविधताको संरक्षण गर्ने।

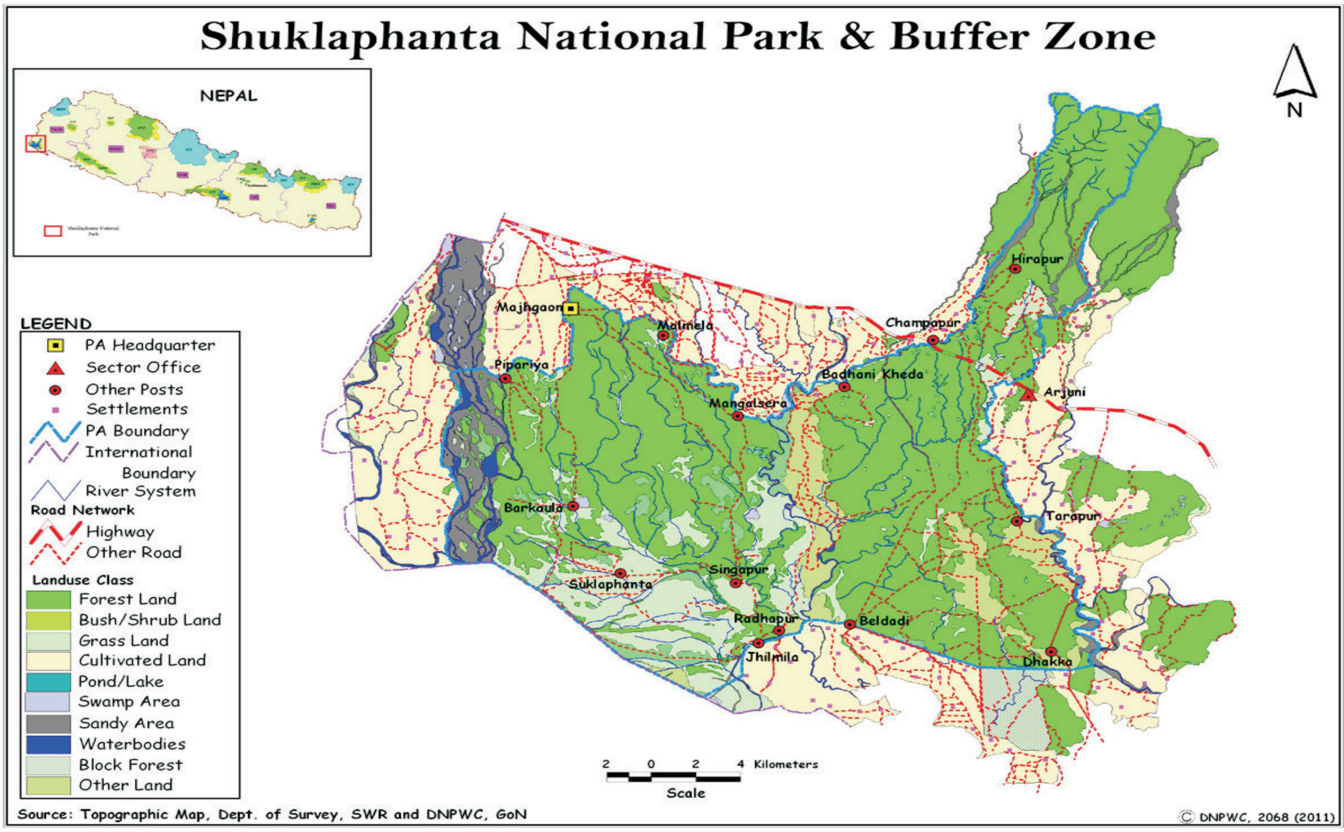

२. लक्ष्य :

संकटापन्न प्रजातिहरुको संरक्षणलाई उच्च प्राथमिकता दिदै शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जको जैविक विविधताको संरक्षण गर्ने तथा संरक्षण कार्यमा मध्यवर्ति क्षेत्रका जनताहरुको समेत सहभागिता गराउने।

३. उद्देश्य :

जैविक विविधताको प्रभावकारी संरक्षण र दिगो सामुदायिक विकासका लागि जनसहभागिता द्वारा मध्यवर्ति क्षेत्रको व्यवस्थापन गर्ने।

दुर्लभ वन्यजन्तु, वनस्पति तथा पंछीहरुको संरक्षण रव्यवस्थापन गर्ने।

पर्यापर्यटनको विकास गरी स्थानिय जनताको जिवनस्तरमा सुधार ल्याई संरक्षणमा टेवा पुऱ्याउने।

अध्ययन अनुसन्धानलाई प्रभावकारी बनाई यसबाट आएका सुझावहरुलाई कार्यान्वियन गरी व्यवस्थापन पक्षलाई सहयोग गर्ने।

४. विशेषताहरु :

नेपालको तराईका संरक्षित क्षेत्रहरुमा रहेका घाँसे मैदान मध्ये शुक्लाफाँटा घाँसे मैदान सवै भन्दा ठुलो घाँसे मैदान रहेको।

विश्वकै सबै भन्दा ठूलो झुण्डको रुपमा बाह्रसिंगा पाउने क्षेत्र।

तराई भूपरिधिको मध्यविन्दुमा पर्ने निकुञ्ज जसले नेपाल र भारतका ११ वटा संरक्षित क्षेत्रहरु जोड्ने।

तराईका संरक्षित क्षेत्रहरु मध्ये सवभन्दा वढी वनस्पतिका प्रजातिहरु पाईने संरक्षत क्षेत्र।

क्षेत्रफलको हिसावले सानो भएता पनि दुर्लभ वन्यजन्तु, वनस्पति तथा पंछीहरु बढि पाईने स्थान।

नेपालका संरक्षित क्षेत्रहरु मध्ये सवै भन्दा बढी खरमयुरको संख्या रहेको क्षेत्र।

कृष्णसारको पुर्नस्थापना गरिएको (खैरापुर बाहेकको नेपालको पहिलो संरक्षित क्षेत्र)।

५. शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जको भूउपयोग

भूउपयोगको आधारमा शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जमा ६५.०२% जंगल, १६.१०% घाँसे मैदान, ३.७६% झाडी तथा बुट्टयान, ७.२५% जलाशय र ७.८७% कृषि जमिन (विस्थापित गरिएको) पर्दछ।

६. प्रमुख जैविक विविधता :

वनस्पति	: ११८ परिवारका ६६५ प्रजातिहरुः
साल वन	: ५२%
मिश्रित वन	: २%
नदी तटिय वन	: ६ %
घाँसे मैदान	: ३० % (शुक्लाफाँटा ५४.५ वर्गकिलोमिटर)
सिमसार क्षेत्र	: १० %
वन्यजन्तु	: स्तनधारी ५६ भन्दा बढि प्रजातिहरु (पाटेबाघ, एकसिंगे गैंडा, हात्ती, बाह्रासिंगा, कृष्णसार, सालक, निलगाई, चितुवा, चित्तल, लगुना, रतुवा, हिसपिडखरायो, बँदेल, बाँदर आदि)
बाघको संख्या	: १६ वटा वयश्क (सन् २०१८)
हात्ती	: ४० देखि ५० मौसमी
गैंडा	: १६ वटा आ.व.२०७३।०७४ मा चितवन रा.नि.बाट ५ वटा स्थानान्तरण गरि ल्याएको समेत गरी।
बाह्रसिंगा	: २२४६ वटा (सन् २०१९)
निलगाई	: ८२ (सन् २०१९)
आहार प्रजाति	: ७८.६२ वटा प्रति बर्ग कि.मी. (सन्२०१३)
घस्रने जन्तु	: करीव १२ प्रजातिहरु
उभयचर	: करीव २० प्रजाति
माछा	: करीव २४ प्रजाति
पुतली	: करीव ३५ प्रजाति
चरा	: करीव ४५० प्रजाति (सारस, खरमजुर, सिम तित्रा, (विश्वमै दुर्लभ मानिएको लेसर भुडीफोर)।

७. निकुञ्ज भित्र निषेधित गतिविधिहरू:

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन २०२९ को दफा ५ बमोजिम अधिकार प्राप्त अधिकारीबाट लिखीत अनुमती नलीई कुनै पनि व्यक्तिले राष्ट्रिय निकुञ्ज वा आरक्ष क्षेत्र भित्र देहायको काम गर्न पाउने छैन :

क) वन्यजन्तुको शिकार गर्न,
ख) जुनसुकै पदार्थको घर, छाप्रो आश्रय वा अरु आकार बनाउन वा भोग गर्न,
ग) कुनै भूभाग कब्जा गर्न, सफा गर्न, आवादी गर्न, खेती गर्न वा कुनै बाली उब्जाउन वा काट्न,
घ) घर पालुवा जीवजन्तु वा पंछी चराउन वा तिनीहरुलाई पानी खुवाउन,
ङ) रुख विरुवा, झाडी वा अन्य कुनै वन पैदावार काट्न, ढाल्न, हटाउन, छेक्न, छाँट्न वा वन पैदावार सुक्ने कुनै काम गर्न वा वन पैदावारमा आगो लगाउन वा अरु कुनै प्रकारले हानिनोक्सानी पुऱ्याउन,
च) खानी खन्न, ढुङ्गा खन्न वा कुनै खनिज पदार्थ, ढुङ्गा, कंकड, माटो वा अन्य यस्तै पदार्थ हटाउन,
छ) वन पैदावार वा वन्यजन्तु पंछी वा जग्गालाई क्षेति पुऱ्याउन,
ज) हातहतियार खरखजाना वा विष साथमा लैजान वा प्रयोग गर्न
झ) काजमा खटिएका सरकारी कर्मचारी वा राष्ट्रिय निकुञ्ज वा आरक्ष भित्रको प्रचलित बाटोको यात्रुहरु बाहेक अरुले घरपालुवा वा अन्य किसिमको जीवजन्तु वा आखेटोपहार लैजान,
ञ) राष्ट्रिय निकुञ्ज भित्र बग्ने नदी, खोला वा पानीको कुनै श्रोत थुन्न, फर्काउन वा त्यसमा कुनै हानिकारक वा विष्फोटक पदार्थहरु प्रयोग गर्न।

८. निकुञ्ज कार्यालय तथा अन्य साझेदार संस्थाहरूबाट आ.व. २०७५/०७६ मा संचालन गरिएको महत्वपुर्णकार्यक्रमहरू ।

रेञ्जपोष्ट भवन निर्माण :

यस आ.व. ०७५/०७६ मा वन्यजन्तु संरक्षणको लागि क्षेत्रिय सहयोग प्रवर्द्धन आयोजनाबाट निकुञ्जको पिपरीया क्षेत्रमा पाँचकोठे पक्की रेञ्जपोष्ट भवन निर्माण गरियो।

घाँसे मैदान व्यवस्थापन:

नेपालकै सवै भन्दा ठुलो घाँसे मैदानको रुपमा रहेको शुक्लाफाँटा घाँसे मैदानको क्षेत्रफल ५४.५ वर्गकि.मी. रहेको छ। यस घाँसे मैदानमा विश्वकै सवै भन्दा ठुलो झुण्डको रुपमा पाईने बाह्रासिंगा तथा उल्लेखनिय संख्यामा रहेका लगुनाको समेत संरक्षण गरिएको छ। साथै यस निकुञ्जमा सिंहपुरफाँटा, बर्कौलाफाँटा, हिरापुरफाँटा, अर्जुनीफाँटा, अन्डैया पटैयाफाँटा, विचुवाफाँटा, सुन्दरीफाँटा, तारापुरफाँटा, भतपुरीफाँटा लगायत अन्य विभिन्न फाँटाहरु रहेका छन। निकुञ्जको कुल क्षेत्रफलको ३० प्रतिशत भू भागमा रहेको घाँसे मैदानलाई बाघ, गैंडा, जंगली हात्ति, खरमयुर, हिस्पीड खरायो जस्ता संकट्टापन्न बिभिन्न वन्यजन्तुहरुले आफ्नो बास स्थानको रुपमा प्रयोग गर्दै आएका छन् । वन्यजन्तुहरुको बास स्थानको रुपमा रहेको घाँसे मैदानहरुलाई प्रत्येक वर्ष व्यवस्थापन गर्नुपर्ने हुन्छ। प्रत्येक वर्ष ट्र्याक्टर तथा मानिसद्वारा फाँटाहरुको घाँस, बुट्यानहरु काटि सुकाएर नियन्त्रित आगो लगाएर घाँसे मैदानहरुको व्यवस्थापन गरिन्छ। साथै अनावश्यक रुपमा आएका रुख प्रजातीका विरुवाहरुलाई जरै देखी उखेल्ने काम गरी घाँसे मैदानको व्यवस्थापनको काम गरिन्छ। यस आर्थिक ०७५/०७६ मा वातावरण संरक्षण तथा सरसफाई हुने गरी राष्टिय निकुञ्ज आयोजनाबाट (६० हे.) तथा वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रिय सहयोग प्रवर्द्धन कार्यक्रमबाट (५० हे.) गरी जम्मा ११० हे., जसमा शुक्लाफाँटा क्षेत्रमा ८० हे., लालापानी क्षेत्रमा २० हे. र मझगाँउ क्षेत्रमा १० हे. घासे मैदान व्यवस्थापन गर्ने कार्य सम्पन्न गरियो।

वन पथ निर्माण ग्राभेलिङ्ग, मर्मत संभार, अग्नी रेखा तथा पर्यटकीय पदमार्ग निर्माण :

यस शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज भित्र करिव ३०० कि.मि. वनपथ रहेको छ। जसले गर्दा निकुञ्ज क्षेत्रको अनुगमन तथा आवत

जावतमा सजिलो हुनुको साथ साथै गर्मी मौसममा लाग्ने आगोको नियन्त्रणमा समेत सहज वातावरण वनाई रहेको छ। जसले गर्दा वर्षेनि निकुञ्ज क्षेत्रमा रहेका वनपथको मर्मत सुधार गर्नु आवश्यक देखिन्छ। यस आ.व. ०७५/०७६ मा निकुञ्ज आयोजना तथा वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रिय सहयोग प्रवर्द्धन कार्यक्रमबाट वन पथ ग्राभेलिङ्ग, निर्माण, मर्मत संभार, डढेलो नियन्त्रणको लागी अग्नी रेखा निर्माण तथा पर्यटकीय पदमार्ग निर्माण कार्य सम्पन्न गरियो। जसमा निकुञ्ज क्षेत्रको झाला देखी सिलालेख सम्म ५ कि.मी. अग्नी रेखा निर्माण, शुक्लाफाँटा २४ न. पिल्लर देखि ढकनाघाट सम्म ५ कि.मि. र लालपानी देखी अन्डैया पटैया सम्म ५ कि.मि. वनपथ मर्मत, निकुञ्ज क्षेत्रभित्रको १०० कि.मि. फायर लाईन मर्मत, ४ कि.मी. सिहपुर देखि राधापुर सम्म र ५ कि.मी मझगाँउ देखी सिहपुर सम्म ग्राभेलिङ्ग को कार्यसम्पन्न गरिएको छ। निकुञ्ज क्षेत्रमा यस आ.व.मा ५ कि.मि. वनपथ निर्माण भई ३०५ कि.मि. भएको छ।

<u>सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन तथा पानी पोखरी निर्माण:</u>

यस निकुञ्ज भित्र सिमसार क्षेत्रको रुपमा रहेका विभिन्न खोला नाला, ताल पोखरी तथा मानवद्वारा निर्मित ताल पोखरीहरुको संरक्षण व्यवस्थापन कार्य गरी वन्यजन्तुहरुको बासस्थानको रुपमा रहेका मुख्य मुख्य ताल तथा पोखरीहरुलाई बेला बेलामा सरसफाई गर्नुका साथै सुख्खा समयमा तालको पानी सुक्न नदिन बोरिङ्ग मार्फत पानी भर्ने काम गरिदै आई रहिएको छ। नियमित रुपमा शुक्लाफाँटामा रहेका सुके पोखरी र बाघ पोखरीमा सोलारबाट पानी तानी सुख्खा मौसममा पोखरीमा पानी भर्ने काम गरीर्दै आईरहेको छ। यस निकञ्जमा रहेका मुख्य मुख्य सिमसार क्षेत्रहरुमा रानी ताल, सलगौडी ताल, शिकारी ताल, कालिकिच ताल, तारा ताल, बाबा ताल, स्वामी ताल, बठनिया ताल, पिपल पोखरी, तिनकुने पोखरी, गौथली पोखरी, बाघ पोखरी, सुके पोखरी, लगुना पोखरी, लालपानी पोखरी, हिरापुर ताल, पलिया पोखरी, महाकाली नदी, स्याली नदी, बाहुनी खोला, चौधर खोला आदि रहेका छन्। यस आ.व. ०७५/०७६ मा राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना तथा वन्यजन्तु संरक्षणका लागी क्षेत्रिय प्रवर्द्धन आयोजनामा वन्यजन्तुको लागि पानी पोखरी निर्माण ६० वटा, डढेलो नियन्त्रणका लागि पानी पोखरी निर्माण ५ वटा र पानी पोखरी मर्मत ५ वटा गरी वन्यजन्तुको लागि उपयुक्त बास स्थानको बनाउन लागि यस आर्थिक वर्षमा बागमारा ताल, स्वामिताल तथा मंगलसेरा ताल मर्मत कार्य गरियो भने गौथली पोखरी र बाबा तालमा मोटरबाट पानी तानी वन्जन्तुका लागी खानेपानीको व्यवस्थापन गरियो।

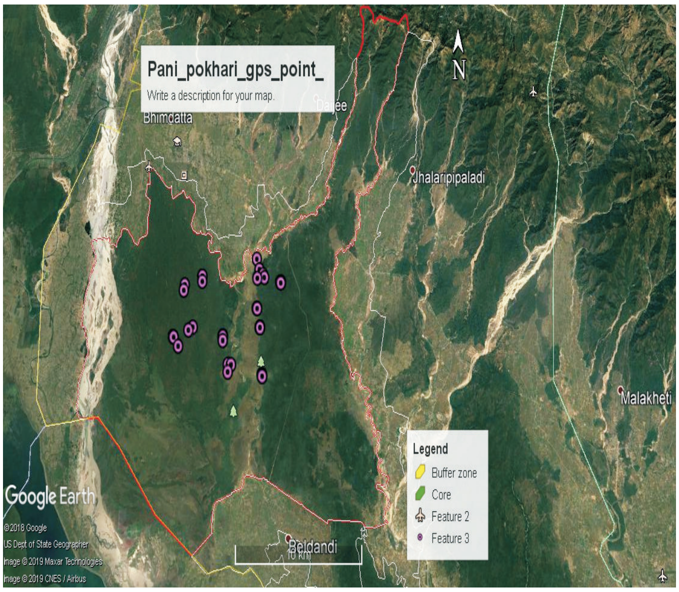

सुख्खा याममा वन्यजन्तुहरुलाई निरन्तर रुपमा खानेपानी व्यवस्था गर्न राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना अन्तरगत निकुञ्ज क्षेत्रको शुक्लाफाँटा, पिपरीया, लालपानी, बाबाताल, अन्डैया पटैया आदी क्षेत्रहरुमा ६० वटा पानी पोखरी निर्माण कार्य सम्पन्न गरीयो। सुख्खा मौसममा समेत वन्यजन्तुका लागि खानेपानीको व्यवस्था भएपछि वन्यजन्तु पानी खानका लागि निकुञ्ज सिमानामा रहेको नालामा वन्यजन्तु आई सिमा क्षेत्र भन्दा बाहिर जाने संभावना कम हुनेछ। जसले गर्दासमग्रमा निकुञ्जको जैविक विविधता संरक्षणमा सहयोग हुनेछ।

<u>डढेलो नियन्त्रण :</u>

यस निकुञ्जमा सुख्खा मौसममा अनियन्त्रित आगो लाग्ने गरेको छ। सो समयमा लाग्ने आगलागि नियन्त्रणको लागि निकुञ्जको मध्यवर्तिक्षेत्र (मुख्यगरी निकुञ्जको सिमाना नजिक बसोबास गर्ने) मा बसोबास गर्ने जनताहरु विच जनचेतनाका संग सम्बन्धित तालीम संचालन तथा निकुञ्जमा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई आगालागी नियन्त्रण सचेतना मुलक तालीम समेत संचालन गरिदै आईरहिएको छ। साथै आगलागि नियन्त्रणको लागि निकुञ्जको सम्पूर्ण क्षेत्रलाई समेट्ने गरी निर्माण भएको वनपथ तथा अग्नि रेखाहरु सुख्खा याममा निरन्तर रुपमा सुधार तथा सफाई समेत गरी आगालागी नियन्त्रण गरिदै आईरहिएको छ। यी विविध सावधानी गर्दा गदै पनि स्थानीय समुदायको निकुञ्जमा सहज पहुँच, प्रतिकुल सूख्खा मौसमका कारणले गर्दा प्रत्येक वर्ष निकुञ्जको धेरै क्षेत्ररु आगा

लागीको चपेटामा पर्दै आईरहेको छ। अवैध रुपमा निकञ्ज क्षेत्रमा प्रवेश गरी वन पैदावारहरु संकलन गर्नेहरुले निकुञ्जमा आगलागीको कियाकलाप गर्दै आईरहेको देखिन्छ तथा निकुञ्जको चुरे क्षेत्रमा पर्ने उत्तरी सिमा डडेल्धुराबाट आएको आगोले समेत निकुञ्जमा क्षती पुऱ्याईरहेको पाईन्छ। चुरे क्षेत्रमा फायर लाइन पनि नभएको, भिरालो जमिन तथा पानी उपलब्ध नभएको कारणले गर्दा आगो निभाउन कठिन भएकोले अन्य क्षेत्रको तुलना भन्दा बढी क्षति पुगेको देखिन्छ। च्याउ संकलन तथा निकुञ्जको गस्ती टोलीलाई टाढाबाटै देख्न सजिलो होस भनि केही स्थानीय बासिन्दाहरुले आफनो वस्ती नजिकै वन डढेलो लगाउने गरेको पाइयो। निकै समस्याको बावजुता समेत आगालागीको समयमा निकुञ्ज कर्मचारी तथा नेपाली सेनाले संयुक्त रुपमा आगो नियन्त्रणमा लिने गरी कार्यहरु गरिदै आईरहेको कारणले गर्दा वन्यजन्तु तथा वनस्पति क्षतीको घटनाहरु हुने गरेको छैन। यस आ.व. ०७५/०७६ मा डढेलो नियन्त्रणको लागि निकुञ्ज क्षेत्रमा ५ कि.मि. अग्नी रेखा निर्माण, ५ वटा पानी पोखरी निर्माण, उपभोक्ता तथा कर्मचारी स्तरीय डढेलो सचेतना तालीम संचालन गरीयो।

पानीको श्रोतको व्यवस्थापन:

यस निकुञ्ज भित्र रहेको ताल तथा पोखरीहरु यस निुञ्ज भित्रका वन्यजन्तुहरुको लागि पानीको मुख्य श्रोत भएकोले निकुञ्ज क्षेत्रमा रहेका तालहरु सरसफाई गरिनुका साथै अत्यावश्यक ठाउँमा तालको निर्माण गरी बोरिङ्ग राखी पानी भर्ने काम समेत गरिएको छ। यसरी वर्षेनी सुख्खा समयमा निकुञ्ज भित्र रहेका मानव निर्मित पोखरीहरुमा बोरिङ्ग जडान गरी पम्पसेटवाट पानी तानी पोखरीमा पानी भर्दा लागत बढी पर्ने र जनशक्ति समेत बढी लाग्ने भएकोले हाल वन्यजन्तुहरुको लागि आवश्यक पर्ने पिउने पानी व्यवस्थापनको लागि यस आ.व.मा बाबाताल, गौथली पोखरीमा जेनेटर र पलिया क्षेत्र, मगंलसेरा तथा शुक्लाफाँटामा सोलार जडान गरी पानी तान्ने काम गरिएको छ भने सिमसार क्षेत्रहरुको व्यवस्थापनबाट समेत वन्यजन्तुहरुलाई चाहिने पानीको परिपूर्ति गरिएको छ। वन्यजन्तुको लागि निकुञ्ज क्षेत्र भित्र खानेपानीको व्यवस्था मिलाइएको हुँदा वन्यजन्तुहरु निकुञ्ज बाहिर जाने संभावना कम भै मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व कम हुने अवस्था रहेको हुँदा यो कार्यक्रमलाई आगामी दिनमा समेत निरन्तरता दिनुपर्ने देखिन्छ।

वन्यजन्तु अनुगमन तथा अनुसन्धान :

निकुञ्ज कार्यालयले संरक्षण साझेदार संस्थाहरु सँगको सहकार्यमा शुक्लाफाँटा निकुञ्जमा पाईने पाटे बाघ, एकसिंगे गैंडा, बाह्रसिंगा, खरमयुर जस्ता विश्वकै दुर्लभ प्रजातिहरुको अध्ययन अनुसन्धान कार्यहरु गर्दै आएको छ। सन् २०१८ मा गरिएको गणना अनुसार यस निकुञ्जमा १६ वटा पाटे बाघ रहेको अनुमान गरीएको छ। निलगाई, जरायो, बाह्रसिंहा, चितल,रतुवा, लगुना, बदेल आदी बाघका प्रमुख आहारा प्रजातिहरु हुन। यस आ.व. २०७५/०७६ मा बाघको आहारा प्रजाति अनुगमन गर्ने कममा बाह्रसिंहा र निलगाई गणना गर्ने कार्य सम्पन्न गरीयो। निकुञ्ज कार्यालयको रु.१,९०,०००।०० र राष्ट्रिय प्रकृती संरक्षण कोष, शुक्लाफाँटा संरक्षण कार्यक्रमको रु. ५०,०००।०० बाट उक्त कार्य गरीएको हो।

बाह्रसिंहा गणना:

बाह्रसिंहा नेपाल र भारतमा मात्र पाईने स्तनधारी वन्यजन्तु हो। नेपालमा यो वन्यजन्तु शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज र बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्जमा मात्र पाईन्छ। शुक्लाफाँटा घाँसे मैदान बाहेक शुन्दरीफाँटा, हरैयाफाँटा, विचुवाफाँटा अण्डैयापटैयाफाँटा र नजीकका वनजङ्गल तथा आसपासका सिमसार क्षेत्रमा बाह्रसिंहाको बासस्थान रहेको छ। निकुञ्जको स्थापनाकाल १९७६ मा करिब ९०० को संख्यामा रहेको बाह्रसिंहाको संख्या सन् १९९३ मा १८५० पुगेको थियो। सन् १०१४ को यणना अनुसार यसको संख्या २३०१ थियो सन् २०१९ अप्रिल १४ देखी २८ सम्मको गणना अनुसार शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जमा कम्तिमा २२४६ बाह्रसिंहा रहेको अनुमान गरिएको छ। शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जमा यस आ.व. २०७५/०७६ मा गणना गरिए बमोजिम तथ्याङ्क निम्न तालीकामा प्रस्तुत गरीएको छ।

वयस्क		अर्ध–वयस्क		पाठापाठी	जम्मा
भाले	पोथि	भाले	पोथि		
३८३	१२०८	१३९	३१५	२०१	२२४६

सन् २००७ देखी २०१९ सम्मको गणना अनुसार यस निकुञ्जमा बाह्रसिंहाको संख्यात्मक अवस्था निम्न अनुसार रहेको छ ।

सन्	२००७	२०१०	२०११	२०१२	२०१३	२०१४	२०१९
संख्या	१६७४	१७३७	१७४३	१८२५	२१७०	२३०१	२२४६

निलगाईगणना:

निलगाई नेपाल, भारत र पाकिस्तानमा पाईने स्तनधारी वन्यजन्तु हो । नेपालमा यो शुक्लाफाँटा, बर्दिया, बाँके, चितवन, पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्जहरुमा र वरीपरीको वन क्षेत्र तथा कोशिटप्पु वन्यजन्तु आरक्षमा पाईन्छ । शुक्लाफाँटामा यो वन्यजन्तु बाघको साधारणतया सबैभन्दा ठुलो आहारा प्रजातीको रुपमा लिईन्छ। निलगाई शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जको खुल्ला खालको साल वन र वरिपरीको वस्ति खेतबारीको नजिकको वन क्षेत्रमा पाईन्छ । निकुञ्ज क्षेत्र भित्र महाकाली नदी किनार, पलिया, शुन्दरिफँटा, मझगाँउ, हात्तिथला, जोनापुरी भोतपुरी, तारापुर, बेलडाँडी, कालीकिच, लल्लरे डाँडा, चथरी, कालापानी, चम्फापुर, बडनीखेडा, खैरीघाट, हिरापुर, खजुवा आदी स्थानहरुमा यो अवलोकन गर्न पाईन्छ। २०१९ अप्रिल १४ देखी २८ सम्म गरिएको गणना अनुसार शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जमा कम्तिमा ८२ वटा निलगाईहरु रहेको अनुमान गरिएको छ। गणना गरिएको बमोजिमको तथ्याङ्क निम्न तालीकामा उल्लेख गरिएको छ।

वयस्क		अर्ध–वयस्क		बाछ्राबाछि	जम्मा
भाले	पोथि	भाले	पोथि		
१६	४०	२	७	१७	८२

कृष्णसारको पुर्नस्थापना:

विगतमा नेपालको सबै पश्चिमी तराईमा फैलिएको संकटापन्न वन्यजन्तु कृष्णसार हाल नेपालमा बर्दियाको खैरापुरमा मात्र सिमित रहेको थियो । यसको वासस्थान विस्तार गरी संरक्षण व्यवस्थापन गर्ने उदेश्यले शुक्लाफाँटाको हिरापुर फाँटामा सम्भाव्यता अध्ययन गरी सो क्षेत्रमा कृष्णसार स्थानान्तरण गर्ने निर्णय नेपाल सरकारले गरेको थियो । सो निर्णय अनुसार शुरुमा हिरापुर फाँटाको १७ हेक्टर क्षेत्रफललाई सोलार तारबार लगाई उक्त क्षेत्रमा नेपालगञ्ज नगरपालिकामा पालि राखेका २२ वटा कृष्णसार र सदर चिडियाखानामा पालिराखेका ६ वटा गरी जम्मा २८ वटा कृष्णसारलाई छाडिएको थियो । चिडियाखानाबाट ल्याएको उक्त संख्यामा प्राकृतिक अवस्थामा खैरापुरमा पाइने १५ वटा कृष्णसार थप गर्ने वन तथा भूसंरक्षणको निर्णय अनुसार २०७२ को आषाढ महिनामा ४ वटा भाले र १० वटा पोथी गरी १४ वटा कृष्णसार स्थानान्तरण गरिएको थियो । हाल कृष्णसारको संख्या ८९ पुगेको छ र यसको दैनीक रुपमा गणना हुने गरेको छ। जुन बैज्ञानिक हिसावले पनि Viable संख्या मानिन्छ। यस आ.व. मा थप २० हेक्टर समेत NTNC/SCP मार्फत तारवार गरी ५१ हेक्टरमा पुर्‍याइएको छ। गणना गरिएको बमोजिमको तथ्याङ्क निम्न तालीकामा उल्लेख गरिएको छ।

भाले		पोथि			जम्मा
वयस्क	अर्ध–वयस्क	वयस्क	अर्ध–वयस्क	पोथि बच्चा	
२२	९	२८	८	२२	८९

यसको पुर्नस्थापना पछि शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जमा रहेका साविकको ५२ प्रजातिका स्तनधारी वन्यजन्तुको संख्या बढेर ५३ प्रजाति भएको छ भने शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज समेत कृष्णसार अवलोकनको लागि गन्तव्य संरक्षित क्षेत्रको रुपमा चिनिएको छ।

चोरीशिकार नियन्त्रण गतिविधि

शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ति क्षेत्रमा हुने वन्यजन्तुको चोरी शिकार, काठ चोरी निकासी र अबैध घाँसदाउरा संकलनका साथै अबैध चरिचरण नियन्त्रणको लागि निकुञ्ज कार्यालयले विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गर्नेगरेको छ । उक्त अबैध क्रियाकलाप नियन्त्रण तथा न्यूनिकरणको लागि निकुञ्ज कार्यालय र सुरक्षा निकायको संयुक्त गस्ति (नियमित, लामो दूरी, रात्रि, आकस्मिक, दैनिक) छन् । यस राष्ट्रिय निकुञ्जमा नेपाली सेना मार्फत Real Time Patrolling कार्यक्रम लागु भै नेपाली सेनाका पोष्टहरबाट गस्ती भैरहेको छ र निकुञ्जका पोष्टहरुबाट समेत संयुत्त रुपमा गस्ति गरी गस्तिमा सहयोग गरिदै आईरहिएको छ ।

मध्यवर्ति क्षेत्रमा स्थानिय युवाहरुलाई समेटि विभिन्न क्षेत्रका ९ वटा उपभोक्ता समितिहरु अन्तर्गत ९ वटा चोरी शिकार नियन्त्रण युवा जागरण समूह (CBAPOs) पुर्नगठन गरी परिचालन समेत गरिएको छ। निकुञ्जको मध्यवर्तिक्षेत्रको विभिन्न स्थानहरुमा अबैध क्रियाकलापहरुको गोप्य सूचनाहरु दिने सुराकीहरु राखी उनीहरु मार्फत वन्यजन्तु चोरी शिकार तथा काठ चोरी निकाशी लगायतका अबैध क्रियाकलापहरुको गोप्य सूचनाहरु संकलन गरी सूचनाको आधारमा विभिन्न अपरेशनहरु संचालन गरिएको छ। सोहि सूचनाको महत्वको आधारमा निजलाई सूचना खरीद गरे बापतको रकम भूक्तानी दिने गरिएको छ।

जिल्ला स्तरीय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण ईकाई, कञ्चनपुर शाखाको गतिविधि :

यस कार्यालयका प्रमुख संरक्षण अधिकृतको संयोजकत्वमा जिल्लामा रहेका सरोकारवाला निकायहरुलाई समेटि कञ्चनपुर जिल्ला स्तरीय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण ईकाई गठन गरिएको छ। यस ईकाईले आवश्यकता अनुसार बैठक राखि जिल्लाका वन्यजन्तुको चोरी शिकार तथा काठ चारी निकाशी हुनसक्ने सम्भावित नाकाहरुमा संयुक्त निगरानि गर्ने, विभिन्न अपरेशनहरु संचालन गर्ने तथा आवश्यकता अनुसारका वन तथा वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण सम्बन्धि निर्णयहरु गरी कार्यान्वयन गर्ने गरेको छ। यस आ.व. २०७५/०७६ मा निकुञ्ज कार्यालयमा चौमासिक रुपमा ३ वटा बैठक सम्पन्न गरियो। यी सबै बैठकहरुमा प्रमुख जिल्ला अधिकारी, नेपाल प्रहरी, शसस्त्र प्रहरी, डिभिजन वन कार्यालय, भन्सार, सरकारी वकिल, नेपाली सेना तथा सरोकारवाला संघ संस्थाका प्रतिनिधिहरुको उपस्थिति थियो। व्यूरोले समग्र कञ्चनपुर जिल्लामा बाघ तथा अन्य दुर्लभ वन्यजन्तुको चोरी शिकार नियन्त्रण र त्यसका अंगहरुको ओसारपसार जस्ता गैरकानूनी क्रियाकलापमा नियन्त्रण गर्न समन्वयात्मक हिसावले कसरी अगाडि बढ्ने भन्ने सम्बन्धमा छलफल गरेको थियो।

RCC Wall निमार्ण :

मानव वन्यजन्तु द्दन्द न्यूनिकरण गर्ने उद्देश्यले यस निकुञ्ज झझगाँउ हेडक्वाटर देखि पलिया जाने बाटोमा ५३२ मि. RCC Wall निमार्ण गरिएको छ। आ.व.०७५/०७६ मा राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजनाको रु १,००,००,०००।०० को लगानीमा ५३२ मि. RCC Wall निर्माण गरिएको हो। हाल RCC Wall को लम्बाई१०८४ मि. पुगेको छ। यसबाट द्धन्द न्युनीकरण भई निकुञ्ज संरक्षणमा टेवा पुग्ने छ।

पर्यटकीय पदमार्ग निर्माण :

निकुञ्जकै मुल गेट देखी मध्यवर्ती र निकुञ्जको सिमानामा लगाईएको R.C.C. Wall संगै ३०० मि. सम्म पर्यटकहरुलाई आवत जावत गर्न सजिलोको लागी पर्यटकीय पदमार्ग समेत निर्माण गरएिको छ।

मेसजाली तारवार निर्माण :

मध्यवर्तीक्षेत्र आयोजना तथा तराईभु परिधि कार्यक्रमको आर्थिक सहयोगमा मावन वन्यजन्तु द्धन्द न्युनिकरणको लागी उपभोक्ता समिती मार्फत निकुञ्ज र आवादी क्षेत्रको सिमानामा करिब ५ कि.मि. कंत्रिट मेसजाली लगाउने कार्य गरिएको छ।

मचान तथा पुल निर्माण र मर्मत :

यस निकुञ्ज क्षेत्रमा गस्ती तथा अवलोकनका लागि विभिन्न स्थानमा काठे पुल तथा मचान निमार्ण भएको छ। गर्मी मौसमा आगलागी भै, धेरै समयमा घाम तथा पानीले गर्दा सडी जाने भएकोले सो को समय समयमा मर्मत सुधार गरी राख्नु पर्ने आवश्यकता देखिन्छ। यस आ.व.मा निकुञ्ज क्षेत्र भित्रको मझगाँउ, हिरापुर तथा बडेनिखेडा क्षेत्रमा पर्यटकहरु तथा गस्ती प्रयोजनका लागि लच्छित गरी R.C.C पक्की दुईतले मचान निर्माण गरिएको छ भने गत आ.व.मा पिपरीया, मालुमेला र शुक्लाफाँटा क्षेत्रमा निर्माण भएको R.C.C. मचान मर्मत समेत गरिएको छ। यसबाट गस्ती गर्नतथा पर्यटन प्रबर्द्धनमा सहयोग पुग्ने छ।

निकुञ्ज क्षेत्र भित्रका बर्कौला, मालुमेला, पलिया, शुक्लाफाँटा, बडेनी खेडा क्षेत्रहरुमा रहेका ८ वाट काठेपुलहरुको समेत मर्मत गरिएको छ भने बडेनीखेडा। बेलडाँडी र अर्जुनी क्षेत्रहरुमा ३ वटा नयाँ काठेपुल निर्माण समेत गरीएको छ।

खानेपानी निर्माण तथा मर्मत :
निकुञ्जको मझगाउँ हेडक्वाटर, पूर्वीसेक्टर अर्जुनी, हात्तीसार र बेलडाँडी, पिपरिया, हात्तीथला पोष्टहरुमा रहेका खानेपानी मर्मत सम्भार गरी कर्मचारीहरु तथा सेवाग्राहीहरुलाई चाहिने पानीको आपुर्ति गरिएको छ।

दिवस समारोह:

निकुञ्ज कार्यालय, नेपाली सेना, मध्यवर्तिक्षेत्र व्यवस्थापन समिति, उपभोक्ता समिति, तराई भूपरिधि कार्यक्रम र राष्ट्रिय प्रकति संरक्षण कोष (शुक्लाफाँटा संरक्षण कार्यक्रम), विभिन्न विद्यालयहरुको सहयोग तथा सहभागीतामा यस आ.व.मा वन्यजन्तु सप्ताह (बैशाख १ देखी ६), विश्व वातावरण दिवस (जुन ५), सिमसार दिवस (फेब्रुअरि २), जैविक विवीधता दिवस (मे २२) विश्व बाघ दिवस (जुलाई २९), समुदायमा आधारित चोरी शिकार नियन्त्रण दिवस (मार्च ३) विभिन्न विद्यायल कार्यकम, चरा अवलोकन, पहिचान तथा विभिन्न संरक्षणसँग सम्बन्धित जनचेतना मुलक कार्यकमहरु संचालन सम्पन्न गरियो।

होडिङ्ग बोर्ड, सूचना बोर्डतथा संकेत चिन्ह निर्माण:

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा संरक्षण सम्बन्धी जानकारी गराउने उदेश्यका साथ निकुञ्जको विभिन्न क्षेत्रहरु तथा मध्यवर्ती क्षेत्र र राजमार्गमा चल्ने यातायातको साधनहरुलाई सुचना प्रवाह गर्ने गरी होडिङ्ग बोर्ड, सुचना बोर्ड तथा संकेत चिन्हहरु निर्माण गरी राख्ने काम सम्पन्न गरीयो। यस आ.व.मा निकुञ्ज भित्र पर्ने पुर्वपश्चिम राजमार्ग अर्जुनि देखी चम्फापुर, पिपरिया, दैजि वेलडाँडी सडक मार्ग तथा मझगाँउ क्षेत्रहरुमा होडिङ्ग बोर्ड, सुचना बोर्डतथा संकेत चिन्हहरु राखिएको थियो। निकुञ्ज भ्रमणको लागी आउने पर्यटकहरु तथा राजमार्गमा चल्ने सवारी साधनहरुलाई निकुञ्ज कानुन तथा संरक्षण सम्बन्धी जानकारी दिनेछ।

विशेष गतिविधिहरु:
वन्यजन्तु उद्दार:
निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र लगायतका स्थानहरुमा निकुञ्ज क्षेत्रबाट वन्यजन्तुहरु बाहिर निस्कि घाईते हुने, वन्य जन्तुहरुका बच्चाहरु फेला पर्ने, स्थानिय जनताहरुको घर खेतमा अजिङ्गर लगायतका संरक्षित वन्यजन्तुहरु फेला पर्ने गर्दछन्। यसरी फेला परेका वन्यजन्तुहरुको जानकारी निकुञ्ज कार्यालयमा विभिन्न माध्यमहरुबाट प्राप्त हुने गरेको छ। प्राप्त भएको सूचनाको आधारमा सम्बन्धित स्थानमा गई ति वन्यजन्तुहरुको उद्धार गरी निकुञ्ज कार्यालयमा ल्याई घाईते भएमा उपचार समेत गरेर अनुकुल बासस्थानमा छाड्ने गरिएको छ।

९. निकुञ्ज व्यवस्थापनमा देखिएको मुख्य समस्याहरु :

क. बाघ तथा अन्य दुर्लभ वन्यजन्तुको चोरी शिकार तथा अंगहरुको गैरकानूनी ओसार पसार :
भारतिय सिमानासँग जोडिएको हुँदा निकुञ्ज क्षेत्रबाट वाघ तथा अन्य वन्यजन्तुको चोरी शिकार भैतिव्वत तिर लैजाने संभावना विगत देखि देखिदै आएको छ। दक्षिण तर्फको भाग तथा वर्षात समयमा महाकाली नदीबाट वन्यजन्तुको चारी शिकार गर्नेतथा काठ तस्कर गर्ने समुहहरु सक्रिय रहेको देखिन्छ। निकुञ्ज प्रशासन तथा सुरक्षा निकायबाट वर्षात समयमा विशेष गस्ती गर्नका लागि रबरबोट, लाइफ ज्याकेट जस्ता सामाग्रीहरु व्यवस्था गर्नु पर्ने देखिन्छ। साथै जिल्लामा गठीत वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाइलाई सक्रिय बनाई सो क्षेत्र हुँदै जाने वन्यजन्तुको अंगहरुको वसारपसारका कामहरु नियन्त्रण गर्नु पर्ने दखिन्छ।

ख. अत्याधिक चरिचरण :
यस निकुञ्जको वरिपरि मानव वस्ती रहेको र निकुञ्जको सिमाना सिधै आवादीसँग जोडिएको हुँदा सो क्षेत्रमा वन क्षेत्र नगन्य रहेको वा नरहेको हुँदा स्थानीय समुदायहरुको लागि वन पैदावारको आपुर्तिमा समस्या देखिन्छ। अन्य बाहिरी क्षेत्रबाट समेत लाभ नदिने खालका गाई वस्तु ल्याएर निकुञ्ज भित्र छोडिदिने तथा विगत देखि नै निकुञ्ज भित्र रहेका गाई वस्तु , राजमार्ग क्षेत्रमा छोड्ने समस्या कहाली लाग्दो अवस्थामा देखिएको छ। जस्ले गर्दा वन्यजन्तुमा समय समयमा खोरेत लगायतका विभिन्न रोग लाग्ने समस्या रहेको छ। हाल निकुञ्ज लगायत अन्य राजमार्गक्षेत्रमा समेत छाडा गाईको संख्या अत्याधिक भएकोले सो समस्या जिल्लाको भयानक समस्या रहेको देखिन्छ।

ग. निकुञ्ज क्षेत्रमा अतिक्रमणको समस्या :

निकुञ्जको विस्तारित क्षेत्रबाट हटाइएका भनिएका तथा अन्य व्यक्तिहरुबाट निकुञ्जको ढक्का, तारापुर, वेलडाँडी तथा मध्यवर्ती क्षेत्रका केहि सरकारी वन क्षेत्रमा समस्या गम्भीर देखिन्छ। विगतमा जग्गा समस्या समाधान गर्नगठन भएका आयोगहरुको राजनैतिक तथा अन्य स्वार्थका कारणले गर्दा आआफ्नो नजिकमा मानिसलाई जग्गा दिने गरिएको, नयाँ गठन भएका आयोगहरुले पहिले गठन भएका आयोगको प्रतिवेदनलाई वास्ता नगर्ने तथा आयोगको काम गराईको तौर तरिका तथा कार्य विवरण अनुसार गरे नगरेको सम्बन्धमा वन तथा भूसंरक्षण मन्त्रालय र राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागबाट समय समयमा अनुगमन नगर्दा समस्या समाधानका प्रयास संस्थागत भएको देखिदैन्। राजनैतिक स्वार्थका लागि स्थान तथा अवस्था अनुसार आफ्नो भनाई तथा व्यवहार फरक गर्ने राजनैतिक दलहरुका कारणले गर्दा समस्या समाधान हुन सकेको छैन्।

मध्यवर्तिक्षेत्र कार्यक्रम:

संरक्षित क्षेत्रहरुले प्राप्त गरेको राजश्वको ३० देखि ५० प्रतिशत रकमवाट मध्यवर्तिक्षेत्रमा संरक्षण लगायतका विभिन्न कार्यक्रम संचालन गर्ने गराउने प्रावधान अनुसार यस निकुञ्जमा यस आ. व. मा रु २३०५९०००।०० रकम नेपाल सरकारबाट निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रका बासिन्दाहरुलाईप्राप्त भएकोमा मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिको अगुवाईमा उक्त रकम ९ वटा उपभोक्ता समितिलाईउ पलब्ध गराई सो बजेटबाट उपभोक्ता समितिको कार्यालय भवन निर्माण, तारबार, आयआर्जन तथा सिप विकास सम्बन्धी तालिम, संरक्षण शिक्षा लगायतका कार्यक्रमहरु सम्पन्न भएका छन्। यस निकुञ्जको मध्यवर्ति क्षेत्रमा रहेका ९ वटा मध्यवर्ति उपभोक्ता समिति र सो समिति अन्तर्गतका समूहहरुमा निकुञ्ज कार्यालय, मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन समितिबाट नेपाल सरकारबाट प्राप्त निकुञ्जको आम्दानीबाट प्राप्त भएको ५० प्रतिशत आम्दानीबाट मध्यवर्ती क्षेत्रमा संरक्षण, सामुदायिक विकास, आय आर्जन, संरक्षण शिक्षा लगायतका कामहरु संचालन भएका छन्। यस्तै मध्यवर्ती क्षेत्रमा अन्य संरक्षण साझेदार संस्थाहरुको सहयोगमा समेत मध्यवर्ती क्षेत्रमा उल्लेखित प्रकृतीका कार्यक्रम संचालन भएका छन्।

१०. निकुञ्ज संरक्षणमा रहेका साझेदार संस्थाहरुको जानकारी विवरण:

राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोषशुक्लाफाँटा संरक्षण कार्यक्रम:

भौगोलिक विविधता संगसंगै नेपालको सुदूरपश्चिममा रहेको शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज नेपालका संरक्षित क्षेत्र मध्ये जैविक विविधताको धनी क्षेत्र मानिन्छ। यस राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोषशुक्लाफाँटा संरक्षण कार्यक्रमले विगत १८ वर्ष देखि निकुञ्ज भित्र तथा निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा विकास संगैसंरक्षणका कार्यक्रमहरु संचालन गर्दै आईरहेको छ।

यस कार्यक्रमले निरन्तर रुपमा शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज भित्र बाघ, गैंडा, हात्ती, बाह्रसिंगा, लधुकर्ण खरायो, खर मयुर तथा अन्य वन्यजन्तुको अनुगमन तथा अनुसन्धानको काममा निरन्तर आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग पुऱ्याउदै आएको छ। कार्यक्रमले निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रका ९ वटै उपभोक्ता समितिमा विकासका लागि संरक्षण भन्ने नाराका साथ संरक्षणमूखी चेतनामूलक कार्यक्रम गर्नुका साथै आयआर्जनका कार्यक्रमा सहयोग गरेको छ। मध्यवर्ती सामुदायिक वनको संरक्षणमा टेवा पुऱ्याउने उद्देश्यले बृक्षरोपण, जैविक बार तथा अजैविक तारबार, होमस्टे निर्माणका लागि सहयोग जस्ता कार्यक्रममा सहयोग गर्ने गरेको छ। यस कार्यक्रमले सिलाईकटाई तालिम तथा सिलाई पसल स्थापनार्थ सहयोग, बंगुपालन सहयोग, तरकारी खेतीका लागि सहयोग, नर्सरी स्थापना गरी डाले घाँस तथा भूई घाँसका विरुवा तथा बिउ विजन सहयोग, विद्यालय संरक्षण शिक्षा, भौतिक पूर्वाधार सहयोग, बैकल्पिक उर्जा प्रवर्धनका लागि गोबर ग्याँस प्लान्ट निर्माणका लागि सहयोग, निशुल्क स्वास्थ्य शिविर, विशेष दिवश समारोहका अवसरमा जनसहभागिता, अवलोकन भ्रमण, चोरी शिकार नियन्त्रण उपसमूहहरुलाई सहयोग, कृतिम गर्भाधान तथा पशु स्वास्थ्यका लागि सहयोग, विश्वविद्यालयका विद्यार्थीहरुलाई अध्ययन अनुसन्धानार्थ सहयोग जस्ता कार्यक्रम गर्दै निकुञ्जको संरक्षणका लागि सहयोग पुऱ्याउदै आएको छ।

शुक्लाफाँटा संरक्षण कार्यक्रमद्वारा आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ मा सम्पन्न गरिएका मुख्य-मुख्य कार्यक्रमहरु

कृष्णसार व्यवस्थापन:

मानव वन्यजन्तु ब्यवस्थापनका लागि सहयोग

शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जको वरिपरी मध्यवर्तीक्षेत्रमा बसोबास गर्ने स्थानीयहरु बीचमा रहेको मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनिकरणमा सहयोग पुगोस भन्ने उद्देश्यले शुक्लाफाँटा, सुनदेवी र सगरमाथा उपभोक्ता समितिहरुलाई मेस वायर तारजाली लगाउन आर्थिक सहयोग प्रदान गरिएको थियो। उक्त तारजाली सहयोगबाट करिब ६०० मिटर तारजाली लगाउने कार्य सम्पन्न भएको छ। तारजाली लगाए पछि स्थानीय उपभोक्ताहरुका घरपालुवा जनावरहरु निकुञ्ज भित्र प्रवेश गरी अति चरिचरण कार्यलाई न्यूनिकरण गर्नुका साथै निकुञ्जबाट, चित्तल, बदेल, निलगाई, गैडा लगायतका जनावरबाट खेतीबाली नोक्सानबाट जोगाउन मद्दत पुगेको देखिन्छ।

उच्च पहाडी क्षेत्रमा बाघको सर्वेक्षण:

७ नं. प्रदेशका उच्च पहाडी जिल्लाहरु बैतडी, दार्चुला र डडेल्धुरामा बाघको सर्वेक्षण कार्यसम्पन्न गरियो। राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोषका प्राविधिक टोली लगायत उल्लेखित साविकको जिल्ला वन कार्यालयका कर्मचारीहरुको सहकार्यमा उक्त कार्य सम्पन्न गरिएको थियो। सर्वेक्षणका लागि प्रश्नावली तयार गरेर संगसंगै बाघको स्पष्ट तस्विर सहित स्थानीय जनताहरुलाई बाघको बारेमा सोधिएको थियो। अधिकांस जनाताहरुले चितुवालाई बाघ भन्ने गरेको पाईयो। माथि उल्लेखित ३ वटा जिल्लाहरुमा क्यामरा ट्रयाप पनि गरिएको थियो तर क्यामरामा बाघ फेला पार्न सकिएन भने विभिन्न प्रजातिका वन्यजन्तुहरु फोटामा कैद भएका छन्। चितुवा, चित्तल, बदेल, मृग प्रजातिका रतुवा, जरायो, बन बिरालो लगायतका वन्यजन्तु भेटिएका थिए। उक्त कार्यक्रमका लागि ग्लोवल टाईगर फन्डबाट आर्थिक सहयोग प्रदान भएको थियो।

नर्सरी ब्यवस्थापन:

यस कार्यक्रमले विगतका वर्षहरुमा जस्तै यस वर्षपनि विभिन्न प्रजातिका डाँले घाँस तथा फलपूलका विरुवाहरु तयार गरी निशुल्क बितरण गर्ने गरेको छ। यस वर्षकरीब १९००० बिरुवा उत्पादन गरी वितरण गरेको छ। अमला, कागती, मेवा, कोईराल, टाँकी, बबुल, अम्बा, बकाईनो, ईपिल ईपिल, युकालिप्टीस लगायतका बिरुवाहरु कार्यक्रमको नर्सरी मा तयार भएको थियो र सो मध्ये १७७७० गोटा बिरुवा निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका सामुदायिक वन, सार्वजनिक जमिन, विद्यालयको जमिन तथा निजी जमिनमा लगाईएको थियो भने यस आर्थिक वर्षमा पनि सोही अनुसारका विरुवा उत्पादन गरी नियमित विरण गरिदै आएको छ। हाल सम्म करीब १३,००० गोटा बिरुवा वितरण भईसकेका छन्।

कार्यालय ब्यवस्थापन सहयोग:

शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति र उक्त क्षेत्रमा रहेका ९ वटा उपभोक्ता समितिहरुको कार्यालय ब्यवस्थापनका लागि विगतका वर्षहरुमा जस्तै यस आर्थिक वर्षमा पनि २०,००० का दरले स्टेशनरी र कार्यालय ब्यवस्थापन सहयोग प्रदान गरिएको छ।

सामुदायिक भवन निर्माण सहयोग

नेपाल पर्यटन बोर्डर शुक्लाफाँटा नगरपालिकाको आर्थिक सहयोगमा यस कार्यक्रम मार्फत् शुक्लाफाँटा नगरपालिका वडा नं. ७, सिमलफाँटामा निर्माणधिन कृष्णसार सामुदायिक होमस्टेको सहकार्यमा सामुदायिक भवन निर्माण कार्यसम्पन्न भएको छ। उक्त भवनमा २ कोठा र १ हल निर्माण भएको छ। भवन निर्माणबाट निकट भविष्यमा संचालन हुने कृष्णसार सामुदायिक होमस्टेमा आउने पर्यटकलाई साँस्कृति कार्यक्रम लगायतका स्थानीय स्तरमा हुने अन्य सामुदायिक कार्यक्रमहरु संचालन गर्न सहज हुने देखिन्छ।

तरकारी खेतीका लागि सहयोग

हरियो वन कार्यक्रमको आर्थिक सहयोगमा यस शुक्लाफाँटा संरक्षण कार्यक्रम मार्फत् निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र सुनदेवी र त्रिशक्ती उपभोक्ता समिति अन्तर्गतका २ वटा ब्यवशायिक तरकारी खेती समूहका लागि आर्थिक सहयोग प्रदान गरेको छुक्लाफाँटा न.पा. वडा

नं. ३ जोनापुरमा अवस्थित खयर कन्द्रा व्यवशायिक तरकारी खेती समूहका ११ जना सदस्य र सोही न.पा. वडा नं. ७ सिमल फाँटामा अवस्थित कृष्णसार तरकारी खेती समूहका १५ जना सदस्यहरु गरी २ वटा समूहका जम्मा २६ जना सदस्यहरुको आय आर्जनमा थप सहयोग गर्ने उद्देश्यले बिउ जिजन, कृर्षि औजार, तरकारी खेती तालिम प्रदान गर्नुको साथै यस वर्षको कार्यक्रमबाट ४ वटा स्थाई (परमानेन्ट) टर्नेल निर्माणका लागि सहयोग प्रदान गरेको छ। उक्त टर्नेल निर्माण पश्चाते वर्षतको समयमा पनि तरकारी खेती गर्नसकिने र बेमौषमी तरकारीका बेर्ना उत्पादन गरी बिक्री बितरण गर्न सहज हुने देखिन्छ। यस कार्यक्रमको सहयोगबाट २६ जना कृषकहरु नियमित तरकारी उत्पादन गरी नजिकको बजार सम्म बिक्री बितरण गरेका छन्। आफ्नो घरयसी प्रयोग बाहेक प्रति महिना ३ हजार देखि ७ हजार सम्म प्रति कृषकले आम्दानी गर्नेगरेको हालको अवस्था छ। कार्यबाट तरकारी खेतीका लागि सहयोग गर्नु पूर्व त्यहाँका कृषहरु अधिकांश निकुञ्ज माथीको वन पैदावार प्रयोग गर्दै आएकोमा हाल व्यवशायिक तरकारी खेती तर्फउन्मुख भएकाले निकुञ्ज माथी को चाँप घट्न गई जैविक विविधता संरक्षणमा टेवा पुगेको छ।

क्षमता बिकास कार्यक्रमः

यस कार्यक्रमको आयोजना, ZSL/IUCN/KFW को आर्थिक सहयोगमा र NATHM को सहकार्यमा बाँके, बर्दिया र शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा होमस्टे संचालन गर्ने २६ वटा होमस्टेका २६ जना ब्यक्तिलाई होमस्टे ब्यवस्थापन तालिम ७ दिन सम्म यस कार्यक्रमको तालिम घरमा संचालन गरिएको थियो। उक्त तालिमका लागि NATHM का ब्यवस्थापन टोलीले सम्पूर्ण प्रशिक्षणको भूमिका निर्वाह गरेका थिए। ७ दिन सम्म संचालन भएको घरबाँस ब्यवस्थापन तालिममा सहभागिहरुले स्थानीय खानाका परिकारलाई कसरी ब्यवस्थित तरिकाले पकाउने, अतिथी सत्कार कसरी गर्ने, आफ्नो घरबाँसको कसरी ब्यवस्थापन गर्नेर पर्यटन प्रवर्धनमा कसरी टेवा पुऱ्याउने भन्ने बारेमा ज्ञान सीप हासिल गरेका थिए। पर्यटनका माध्यमबाट आ^नो आर्थिक अवस्थाको सुधारमा यो तालिमले मद्दत पुग्ने सहभागिहरुले बताएका थिए। उक्त तालिम २०७५।०७।१३ गते देखि २०७६।०७।१९ सम्म संचालन भएको थियो।

मध्यवर्ती क्षेत्रका होमस्टेले संरक्षणमा टेवा

यसै गरी मिति २०७५।०८।१४ गते देखि २०७५।०८।१६ गते सम्म यस कार्यक्रमको आयोजनमा र ZSL/IUCN/KFW को आर्थिक सहयोगमा सहकारी ब्यवस्थापन तालिम संचालन गरिएको थियो। उक्त तालिममा बाँके, बर्दिया र शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा सहकारी संचालन गर्ने सहकारीका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुलाई सहकारी ब्यवस्थापन सम्वन्धि ३० जनालाई तालिम प्रदान गरिएको थियो। उक्त तालिमले नेपालमा सहकारीको अवस्था कानुनी प्राब्धान, अभिलेखिकरण कसरी गर्ने, सहकारीबाट नेपालमा भएका परिवर्तन र उपलब्धीहरु साथै कसरी यसलाई लाभको मात्र कारोबारमा नलगेर समाज सुधारका कार्यमा पनि लगाउन सकिन्छ भन्ने बारेमा नेपाल सहकारी महासंघका पदाधिकारीबाट प्रशिक्षण दिईएको थियो।

तराईभुपरिधि कार्यकमः

तराई भूपरिधि भन्नाले पूर्वमा नेपालको वागमति नदी देखी पश्चिममा भारतको यमुना नदी सम्मको विस्तृत संरक्षण भूमिलाई जनाउंदछ। यो करिब ५१,००२ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफलमा फैलिएको छ। तराई भूपरिधि क्षेत्रभित्र नेपालका संरक्षित क्षेत्रहरु मध्ये पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज, बर्दिया राष्ट्रिय नुिकञ्ज, बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज, कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र र शुक्लाफांटा राष्ट्रिय निकुञ्ज पर्दछन्। तराई भूपरिधिले नेपालका १९ जिल्लाहरु पुरैवा आंशिक रुपमा समेटेको र २४,७१०.१३ वर्गकि.मि. क्षेत्रफलमा फैलिएको छ। तराई तथा चुरे क्षेत्रको जैविक विविद्यता, वन, भू तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण गरि यहांको पारिस्थितिक, आर्थिक एवं सांस्कृतिक अखण्डता कायम राख्ने लक्ष्य अनुरुप शुक्लाफांटा राष्ट्रिय निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रमा संरक्षण तथा दिगो जिविको पार्जन सम्वन्धि विभिन्न कृयाकलाप सञ्चालन भएका छन्।

सि.न.	निकुञ्ज तथा समितिको नाम	सम्झौता रकम रु.	जम्मा खर्च रु.	खर्च प्रतिशत
१	शुक्लाफांटा राष्ट्रिय निकुञ्ज	७,१२३,०३३	७,०२४,९५४	९८.६२
२	मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति	७७७,९००	७७७,७६५	९९.९८
३	शोभताल उपभोक्ता समिति	४,०४१,०७५	४,०४०,७९३	९९.९९
४	त्रिशक्ति उपभोक्ता समिति	२,४४७,७७५	२,४४७,०८०	९९.९७
५	सुनदेवी उपभोक्ता समिति	१,४८४,६५०	१,४८४,०२३	९९.९६
६	शुक्लाफांटा उपभोक्ता समिति	१,३००,०००	१,३००,०००	१००.००
७	TAL direct	४३९,६००	४३९,६००	१००.००
जम्मा		१७,६१४,०३३	१७,५१४,२१५	९९.४३

शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जमा सञ्चालन गरिएका कार्यक्रमहरुको मुख्य उपलब्धिहरु :

sweeping, camping, informant mobilization

यस शुक्लाफाँटा निकुञ्जको विभिन्न क्षेत्रलाई समेट्ने गरी निकुञ्ज तथा सुरक्षा निकाय सहितको १४ वटा पोष्टहरु रहेका छन् । उक्त पोष्टहरुबाट निकुञ्जको साविक क्षेत्र र विस्तारित क्षेत्र गरी जम्मा ३०५ वर्ग कि मि क्षेत्रफलका साथै निकुञ्जको मध्यवर्ति क्षेत्रको २४३.५ वर्ग कि मि क्षेत्रफलको क्षेत्रमा हुने वनपैदावार तथा वन्यजन्तुको चोरी शिकार, अवैध वन फडानी, अनियमित काठ/दाउरा संकलन, अबैध आखेटोपहार चोरी निकासि, अबैध चरिचरण कार्यलाई निरुत्साहीत/नियन्त्रण गनुपर्ने हुन्छ । अबैध क्रियाकलापहरु नियन्त्रण/न्युनिकरण गर्नको लागि विभिन्न पोष्टहरुबाट दैनि गस्ति गर्ने, लामो दूरीको गस्ति गर्ने, रात्रिको गस्ति गर्ने, मोबाईल गस्ति गर्नुपर्ने भएकोले सो कामको लागि यस यस कार्यक्रमको प्रस्ताव गरिएको थियो । यो कार्यक्रम निरन्तर रुपमा सञ्चालनमा आएको छ ।

Sweeping and camping progress:

सि. न.	गस्ति गरिएको मिति	स्थान	गस्तिमा सहभागी विवरण		उपलब्धिहरु
			महिला	पुरुष	
१	२०७५/०५/२२	वेलडांडी	१	७	कालिकिच तालमा २ वटा गैंडा भेटिएको । अनुगमन गरिएको । चौधर नदीमा गोही देखिएको । ४ जना जोनापुरी क्षेत्रमा वन्दुक सहित मान्छे समातेको ।
२	२०७५/५/२५-२९	ढकनाघाट, पलिया	०	११	गस्ति तथा अनुगमन गरिएको
३	२०७५/५/२७-३१	वेलडांडी, मसानघाट, लल्लरेडांडा, कालिका मन्दिर	०	११	गस्ति तथा अनुगमन गरिएको
४	२०७५/६/६-८	ढक्का, तारापुर	०	६	१०० भन्दा वढी गाई वस्तुलाई धपाएको , हरियाली म.सा.वन क्षेत्रमा चित्तलको वथान देखिएको । १३ जना माछा मार्ने मानिस लाई समातेको ।
५	२०७५/५/२६-२०७५/०६/१	लालपानी , रातामाता, अण्डयैया पटैया	०	८	गस्ति तथा अनुगमन गरिएको

Cycle support to strengthen mobility and pattrolling:

जैविक विविधता संरक्षण व्यवस्थापनको लागि दैनिक गस्ति, रात्रि गस्ति, लामो दुरीको गस्ति गर्ने गरिएको छ। गस्तिलाई सक्रिय रुपमा परिचालन तथा सहज वनाउनका लागी २२ वटा साईकल खरिद कार्य सम्पन्न गरियो । विभिन्न पोष्टहरुलाई सुरक्षा तथा नियमित गस्ति परिचालनमा सहयोग परयाउनका लागी २५ वटा सर्च लाईट खरिद कार्य सम्पन्न गरियो। यस ले गर्दा विभिन्न पोष्टमा गस्ति गर्न सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ।

Support to Conduct regular research and monitoring of species and ecosystems.

शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज को जैविक विविधताहरुको संरक्षण तथा व्यवस्थापनको लागि विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गरीएको छ । यस निकुञ्जमा रहेको १७ वटा गैडाको वासस्थान , आनिवानी तथा चरिचरण क्षेत्रको अनुगमन गरिदै आएको छ। उक्त अनुगमन कार्य गैडाको उपयुक्त वासस्थान भएको लालपानी, अण्डैया पटैया, कालिकिच र दुधिया क्याम्प, सालगौडी ताल, रानीताल, शिकारी ताल, करैयाफाटा, चौधर नदि र महाकाली नदिमा विभिन्न साधन जस्तै हात्ती, पैदल, गाडिको सहयोगले अनुगमन गरियो। अनुगमन गर्दा तपशिलको स्थानमा तपशिलको गैडाको संख्या भेटियो।

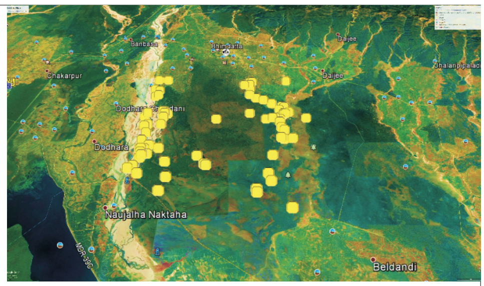

Support to construct Joint Operation Cell.

शुक्लाफांटा रा.नि. जैविक विविद्यताले महत्वपुर्ण वोकेको क्षेत्रमा वरिपरि मानविय चाप र दक्षिण क्षेत्रमा भारतको सिमाना संग प्रत्यक्ष रुपमा जोडिएको यस निकुञ्जको वन्जन्तुको अवैध चोरी शिकार तथा तस्करीलाई रोक थाम तथा न्युनिकरण गर्नका लागी नेपाली सेना तथा रा.नि का वन कर्मचारीहरुलाई नियमित रुपमा परिचालन गरिदै आएको छ। सो गस्ति कार्यको लागी प्रविधि युक्त स्मार्टपेट्रोलिंगको कार्यहरु नेपाली सेना बाट परिचालन गरिएको छ । यसको नियमित रेख देख र प्रत्यक्ष रुपमा अफिस बाट अनुगमन गर्नका निमित्त १ वटा जोइन्ट अपरेशन सेल कार्य सम्पन्न गरियो। शुक्लाफांटा रा.नि क्षेत्रको मुख्य कार्यालय मझगाउं क्षेत्रमा अवस्थित यस अपरेशन सेल निर्माण पश्चात् विभिन्न किसिमका गतिविधिहरु मुख्य कार्यालयबाट प्रत्यक्ष रुपमा अनुगमन गरि वन्यजन्तुको थप सुरक्षामा टेवा पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ।

Support in Rani Tal conservation and management:

शुक्लाफांटा रा.नि क्षेत्रको कोर क्षेत्रमा अवस्थित रानीताल खुल्ला ताल वन्यजन्तुको वासस्थानको लागी महत्व पुर्णथलो रहेको रानी विस्तारै मिचाह प्रजातीले ढाकेको र पानी सुख्खा भई वन्यजन्तुको वास स्थानमा असर पुगेकोले यसको संरक्षण गर्न अति आवश्यक रहेको छ। रानी ताल शुक्लाफांटा रा.नि. क्षेत्रमा वन्यजन्तुको महत्वपुर्ण वासस्थानको रुपमा रहेको रानीतालमा पानी संचितिकरण गरि वन्यजन्तुको वासस्थानमा टेवा पुऱ्याउनका निमित्त मिचाहा प्रजाती सरसफाई गर्नुपर्ने आवश्यक रहेको छ। यस रानी ताल सरसफाईको लागी ध्रुव कन्सट्रक्सनलाई जिम्मा दिएको यस रानी तालमा वन्यजन्तुको वासस्थानमा सुधार आउने अपेक्षा गरिएको छ। रानी ताल सरसफाई कार्यक्रम करिव ४ हे.मा सरफाई कार्य सम्पन्न गरियो।

Support in capacity building to new game scout and Seniors:

GPS, Inventary, CF Survey Training For Senior game scout & game Scout

Five Days GIS package Training for Rangers.

मिति २०७६।०१।१० देखी २०७६।०१।१४ गते यस कार्यालयमा कार्यरत गेम स्काउट तथा सिनियर गेम स्काउटहरुको क्षमता अभिवृधी तथा विकास को लागी सामुयिक वन संग सम्बन्धित Inventary, CF Survey, तथा वनस्पतीसंग सम्बन्धित विवरण (बास स्थान, घटना, अध्ययन अनुसन्धान, गणना, आदि) संकलन गर्न, रुख तथा गोलिया मापनमा सहज हुने उद्धेश्य अनुरुप सो कार्यक्रममा ३४ वटा संरक्षण सम्वन्धि व्याग खरिद गरि वितरण कार्य सम्पन्न गरियो।

Support in transboundary meeting between India and Nepal:

शुक्लाफांटा रा.नि. भारतको सिमाना सं ग प्रत्यक्ष रुपमा जोडिएको क्षेत्रहो । शुक्लाफांटा रा.नि. वन्यजन्तुको अवैध चोरी तस्करी तथा काठ निकासी जस्ता अपराधिक कार्यहरु खुल्ला सिमाना भएको कारण वन्यजन्तु ओहोर दोहोर गर्ने क्रममा वन्यजन्तुको सुरक्षीतवासस्थानमा खलवली हुने जस्ता कार्यहरु रोक थाम गर्नका निमित्त भारत र नेपाल विच दुई देशिय विच समन्व्य वैठक हुनु आवश्यक छ । तसर्थ तराई भू परिधि कार्यक्रम बाट १ पटक पिलिभित, कर्वेट नेशनल पार्क र १ पटक स्थानिय लेवलमा लग्गा वग्गामा समन्वय वैठक सञ्चालन गरिएको थियो । सो कार्यक्रममा रा.नि.का पदाधिकारी र भारतका वन क्षेत्र तथा रा.नि. विभाग क्षेत्रका पदाधिकारीहरुको उपस्थिाति रहेको थियो ।

अनुसुचि १: बार्षिका कार्यक्रम तथा प्रगति

१.१ शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना(आ.व.०७५/०७६) को बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम

आ.व.२०७५/७६ को वार्षिक प्रगती

१. आर्थिक बर्ष : २०७५/७६
२. बजेट उपशीर्षक न.: ३२९११५
३. मन्त्रालय: वन तथा वातावरण
४. कार्यक्रम /आयोजनाको नाम: राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज
५. आयोजना/कार्यालय प्रमुखको नाम: लक्ष्मण पौडल
६. यस अवधिको बजेट रु :
क. आन्तरिक (१) नेपाल सरकार : ०.००
(२) संस्था:
(३) जनसहभागिता:
ख. बैदेशिक (१) ऋण
(२) अनुदान :

७ यस अवधिको खर्च रकम र प्रतिसत: ६५५.५६
क. आन्तरिक — १ नेपाल सरकार: ६५५.५६; २ स्थानीय निकाय/संस्था:; ३ जनसहभागिता
ख. बैदेशिक — १ ऋण; २ अनुदान

८ चालु आ.ब.को हालसम्मको खर्च रकम र प्रतिसत: 655.56 79.35
९ कुल लागत मध्य हालसम्म शुरु देखि यस अवधि सम्मको कुल खर्च रकम र प्रतिसत:
१० आयोजनाको शुरुदेखि यस अबधिसम्मको भौतिक प्रगती प्रतिसत : 95.25
११ आयोजनाको कुल अवधि मध्य बितेको समय प्रतिसतमा :
१२ यस चौमासिक अवधीको भौतिक प्रगती प्रतिशत: 55.14

१२. सोधभर्ना मिति:
क. माग गर्नु पर्ने रकम:
ख. माग गरेको रकम:
ग. प्राप्त हुन बाँकी रकम:

क्र.स.	क्रियाकलापको बिबरण	खर्च शिर्षक	इकाई	आ.बा. २०७५/७६ को बार्षिक लक्ष्य परिमाण	भार	बजेट	वार्षिक प्रगति परिमाण	भार	बजेट	प्रतिबेदन अवधि सम्मको प्रगति परिमाण	भार	बजेट	सूचांकमा आधारित उपलब्धी	कै.
8.3.1.40	कार्यालय फर्निचर खरिद	29311	पटक	1	0.11	0.9	1	0.11	0.89	1.00	0.11	0.89		
8.4.4.1	मोटरसाइकल खरिद	29411	वटा	1	0.29	2.35	1	0.29	2.05	1.00	0.29	2.05		
8.5.1.2	प्रिन्टर खरिद	29511	संख्या	1	0.04	0.3	1	0.04	0.29	1.00	0.04	0.29		
8.5.1.6	डेस्कटप कम्प्युटर खरिद	29511	संख्या	1	0.06	0.5	1	0.06	0.5	1.00	0.06	0.50		
8.5.1.8	ल्यापटप खरिद	29511	वटा	1	0.09	0.7	1	0.09	0.7	1.00	0.09	0.70		
8.6.2.1	वनपथ ग्राभेलिंग	29611	कि. मि.	5	2.43	20	5	2.43	11.96	5.00	2.43	11.96		
8.6.3.1	वनपथ निर्माण	29611	कि. मि.	10	1.23	10	10	1.23	9.84	10.00	1.23	9.84		
8.6.5.8	डढेलो नियन्त्रणका लागि अग्नि रेखा निर्माण	29611	कि. मि.	5	0.61	5	5	0.61	4.89	5.00	0.61	4.89		
8.6.5.9	पर्यटकि पदमार्ग निमार्ण	29611	पटक	1	1.22	10	1	1.22	9.87	1.00	1.22	9.87		
8.6.7.1	काठेपुल निर्माण	29611	वटा	3	0.36	3	3	0.36	2.96	3.00	0.36	2.96		
8.6.16.2	खानेपानी निर्माण	29611	वटा	2	0.12	1	2	0.12	0.99	1.00	0.12	0.99		
8.6.18.1	खानेपानी ट्युबेल निर्माण	29611	वटा	2	0.09	0.7	2	0.09	0.31	1.00	0.09	0.31		
8.6.28.1	वन्यजन्तुका लागि पानीपोखरी निर्माण	29611	वटा	60	14.60	120	60	14.60	118.8	60.00	14.60	118.80		

रेन्जर

8.6.28.13	डढेलो नियन्त्रण का लागि पानी पोखरी निर्माण	29611	वटा	5	0.61	5	5	0.61	4.9	5.00	0.61	4.90		
8.6.33.1	भ्यू-टावर (मचान) निर्माण(आर.सी.सी.)	29611	वटा	3	3.65	30	3	3.65	18.83	3.00	3.65	18.83		
8.6.41.2	पर्यटक बिश्राम स्थल निर्माण	29611	वटा	2	1.22	10	2	1.22	9.9	2.00	1.22	9.90		
8.6.42.951.1	विद्युतीय तारवार /आर सी.सी. वाल निर्माण	29611	क्षेत्र	10	12.17	100	10	12.17	9.84	10.00	12.17	9.84		
8.7.2.1	वनपथ मर्मत सुधार	29621	कि. मि.	100	1.22	10	100	1.22	9.86	100.00	1.22	9.86		
8.7.3.1	काठे पुल मर्मत	29621	वटा	5	0.61	5	5	0.61	4.85	5.00	0.61	4.85		
8.7.9.1	खानेपानी मर्मत सुधार (पाइप जडान)	29621	वटा	3	0.36	3	3	0.36	2.96	3.00	0.36	2.96		
8.7.9.2	खानेपानी मर्मत (ट्युबेल)	29621	वटा	10	0.61	5	10	0.61	4.97	10.00	0.61	4.97		
8.7.11.1	वन्यजन्तुको खानेपानी पोखरी मर्मत	29621	वटा	3	1.03	8.5	3	1.03	8.43	3.00	1.03	8.43		
8.7.18.1	भ्यू टावर (मचान) मर्मत	29621	वटा	5	0.61	5	5	0.61	4.78	8.00	0.61	4.78		
8.7.29.17	कार्यालय भवन मर्मत सुधार	29621	वटा	2	0.49	4	2	0.49	3.96	2.00	0.49	3.96		
8.7.29.18	पोष्ट भवन मर्मत सुधार	29621	वटा	5	0.61	5	5	0.61	4.93	5.00	0.61	4.93		
8.7.29.22	शौचालय मर्मत	29621	वटा	3	0.11	0.9	3	0.11	45	3.00	0.11	45.00		
8.7.29.23	साइनबोर्ड / सूचना बोर्ड मर्मत सुधार	29621	वटा	20	0.24	2	20	0.24	1.97	20.00	0.24	1.97		
8.7.29.24	बिद्युत वाईरिंग मर्मत सुधार	29621	वटा	3	0.18	1.5	3	0.18	2.97	3.00	0.18	2.97		
8.7.29.27	कान्जिहाउस मर्मत सुधार	29621	वटा	3	0.09	0.75	0	0.00	0	0.00	0.00	0.00		
8.7.29.30	सोलार पेन्स तारवार मर्मत	29621	कि.मि.	10	1.22	10	10	1.22	9.92	10.00	1.22	9.92		
	क) पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा:			**285**	**48.71**	**380.1**	**282**	**46.19**	**312.12**	**282.00**	**46.19**	**312.12**	**0**	
आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु														
2.14.3.2	गेमस्काउट /सेना /हात्ति परिचालकलाइ पुनर्ताजकी तालिम	22511	जना	30	0.18	1.5	30	0.18	1.49	30.00	0.18	1.49		
2.15.2.19	वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण ब्यूरो बैठक (जिल्लास्तर)	22512	पटक	3	0.18	1.5	3	0.18	1.48	3.00	0.18	1.48		
2.15.3.26	बार्षिक प्रतिबेदन प्रकाशन	22522	प्रति	300	0.09	0.75	300	0.09	0.74	300.00	0.09	0.74		
2.15.3.177	प्रचार प्रसार सामाग्री उत्पादन तथा विक्रिवितरण प्रचार प्रसार तथा सामाग्री उत्पादन तथा प्रकाशन र वितरण	22522	प्याकेट	2	0.61	5	2	0.61	4.94	2.00	0.61	4.94		
2.15.3.197	मानवब वन्यजन्तु द्वन्द न्यूनिकरण सम्वन्धी डकुमेन्टी निमार्ण	22522	वटा	1	0.61	5	1	0.61	4.97	1.00	0.61	4.97		

रेन्जर

सहायक संरक्षण अधिकृत

प्रमुख संरक्षण अधिकृत

2.15.3.207	संपदा संरक्षण सम्वन्धी प्रचार प्रसार सामाग्री उत्पादन तथा प्रकाशन	22522	पटक	2	1.22	10	2	1.22	9.96	2.00	1.22	9.96		
2.15.25.1	घांसे मैदान व्यवस्थापन	22522	हेक्टर	60	0.73	6	60	0.73	5.94	90.00	0.73	5.94		
2.15.40.18	चोरी शिकार नियन्त्रण स्विप अपरेशन	22522	पटक	10	0.36	3	10	0.36	2.75	10.00	0.36	2.75		
2.15.40.19	चोरी शिकारी नियन्त्रणका लागि युवा परिचालन	22522	जना	5	0.24	2	5	0.24	1.7	5.00	0.24	1.70		
2.15.40.40	मुद्दा अनुशन्धान तथा तहकिकात	22522	पटक	4	0.24	2	4	0.24	1.73	4.00	0.24	1.73		
2.15.40.197	**वन डढेलो ब्यबस्थापन(अन्य)**	22522	नभएको		0.18			0		0.00	0.00	0.00		
2.15.40.197	डढेलो सचेतना तालिम (उपभोक्ता समूह स्तर)	22512	पटक	2	0.12	1	2	0.12	0.98	2.00	0.12	0.98		
2.15.40.197	डढेलो सचेतना तालिम (कर्मचारी स्तर)	22512	पटक	1	0.06	0.5	1	0.06	0.44	1.00	0.06	0.44		
2.15.40.279	मानव- वन्यजन्तु द्वन्द व्यबस्थापन)	22522	निरन्तर	1	1.82	15	1	1.82	14.76	1.00	1.82	14.76		
2.15.40.28	पर्या पर्यटन प्रवर्दन कार्यक्रम	22522	प्याकेट	1	1.91	15.72	1	1.91	15.54	1.00	1.91	15.54		
2.17.3.1	वन्यजन्तु सप्ताह (१-७ बैशाख)	22529	क्षेत्र/जिल्ला	1	0.12	1	1	0.12	0.99	1.00	0.12	0.99		
2.17.3.13	बिश्व वातावरण दिवस (जुन ५)	22529	पटक	1	0.06	0.5	1	0.06	0.48	1.00	0.06	0.48		
2.17.3.14	सिमसार दिवस (फेब्रुवरी २)	22529	पटक	1	0.06	0.5	1	0.06	0.49	1.00	0.06	0.49		
2.17.3.16	जैविक विविधता दिवस (मे२२)	22529	पटक	1	0.05	0.45	0	0	0.49	1.00	0.00	0.49		
2.17.3.17	टुहुरा तथा समस्याग्रस्त वन्यजन्तुका लागि औषिधि खरिद	22529	पटक	20	0.05	0.4	20	0.05	0.49	20.00	0.05	0.49		
2.19.1.3	कार्यक्रम संचालन भ्रमण अनुगमन खर्च	22611	पटक	15	0.29	2.42	15	0.29	0.49	15.00	0.29	0.49		
				461	9.18	74.24	460	8.95	70.85	431.00	8.95	70.85		
	ख) चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:				**9.18**	74.24	**460.00**	**8.95**	**70.85**	**476.00**	**8.95**	**70.36**		
	ग) कार्यक्रम तर्फको जम्मा				**57.89**	**454.34**	**742.00**	**55.14**	**382.97**	**758.00**	**55.14**	**382.48**		
	प्रशासनिक खर्च					371.8			272.59			272.59		
	कुल जम्मा खर्च					**826.14**			**655.56**			**655.07**		

तयार गर्नेको नामः-प्रयास के.सी
पदः- रेञ्जर
दस्तखतः
मितिः २०७६/४/३
रेञ्जर

चेक गर्ने : उत्तम कुमार चौधरी
साहयक संरक्षण अधिकृत
दस्तखतः
मितिः २०७६/४/३
सहायक संरक्षण अधिकृत

प्रमाणित गर्ने : लक्ष्मण प्रसाद पौड्याल
प्रमुख संरक्षण अधिकृत
मिति : २०७६।४।३
प्रमुख संरक्षण अधिकृत

आ.ब.२०७५/७६ को वार्षिक प्रगती

१. आर्थिक बर्ष : २०७५/७६
२. बजेट उपशीर्षक न.:३२९१२७
३. मन्त्रालय: वन तथा वातावरण
४. कार्यक्रम /आयोजनाको नाम: वन्यजन्तुका लागि क्षेत्रिय सहयो प्रवर्धन आ: शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज
५. आयोजना/कार्यालय प्रमुखको नाम: लक्ष्मण पौडल
६. यस अवधिको बजेट रु : ७०.४९
क. आन्तरिक (१) नेपाल सरकार : ७०.४९
(२) संस्था:
(३) जनसहभागिता:
ख. बैदेशिक (१) ऋण
(२) अनुदान :

७ यस अवधिको खर्च रकम र प्रतिसत:
क. आन्तरिक नेपाल सरकार:
स्थानीय निकाय/संस्था:
जनसहभागिता
ख. बैदेशिक ऋण
अनुदान

८ चालु आ.ब.को हालसम्मको खर्च रकम र प्रतिसत: 70.49 78.71
९ कुल लागत मध्य हालसम्म शुरु देखि यस अबधि सम्मको कुल खर्च रकम र प्रतिसत:
१० आयोजनाको शुरुदेखि यस अबधिसम्मको भौतिक प्रगती प्रतिसत : 99.78
११ आयोजनाको कुल अवधि मध्य बितेको समय प्रतिसतमा :
१२ यस चौमासिक अवधीको भौतिक प्रगती प्रतिशत: 99.78

१२. सोधभर्ना मिति:
क. माग गर्नु पर्ने रकम:
ख. माग गरेको रकम:
ग. प्राप्त हुन बाँकी रकम:

(रकम रु. लाखमा)

क्र.स.	क्रियाकलापको बिबरण	खर्च शिर्षक	इकाई	आ.बा. २०७५/७६ को						प्रतिबेदन अबधि सम्मको प्रगति			सूँचांकमा आधारित उपलब्धी	कै.
				बार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति							
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट		
`														
8.3.1.40	रेञ्जपोष्ट भवन निमार्ण	29221	संख्या	1	54.02	50	1	54.02	32.37	1.00	54.02	32.37		
8.4.4.1	वनपथ ग्राभेलिङ	29611	कि.मि.	4	7.72	7.15	4	7.72	6.7	4.00	7.72	6.70		
8.5.1.2	खानेपानी टयुवेल निमार्ण	29611	वटा	2	0.55	0.51	2	0.55	0.34	2.00	0.55	0.34		
8.5.1.6	वन्यजन्तुका लागि घाँसे मैदान व्यवस्थापन	29611	हेक्टर	50	5.40	5	50	5.4	4.91	50.00	5.40	4.91		
8.5.1.8	वनपर्थ मर्मत सुधार	29621	कि.मि.	100	10.80	10	100	10.8	9.87	100.00	10.80	9.87		
8.6.2.1	काठ् पुल मर्मत	29621	वटा	3	1.62	1.5	3	1.62	1.48	3.00	1.62	1.48		
8.6.3.1	वन्यजन्तुको खानेपानी पोखरी मर्मत	29621	वटा	2	2.70	2.5	2	2.7	2.47	2.00	2.70	2.47		
8.6.5.8	भ्यू टावर मर्मत	29621	वटा	2	1.62	1.5	2	1.62	1.47	2.00	1.62	1.47		
8.6.5.9	पोष्ट भवन मर्मत सुधार	29621	वटा	3	3.24	3	3	3.24	2.94	3.00	3.24	2.94		
	क) पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा:			**167**	**87.67**	**81.16**	**167**	**87.67**	**62.55**	**167.00**	**87.67**	**62.55**	**0**	
आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु														
2.14.3.2	सरोकारवाला संग बाघ संरक्षण सम्बन्धि अन्तरक्रिय	22512	पटक	1	0.54	0.5	1	0.54	0.49	1.00	0.54	0.49		
2.15.2.19	बाघको आहारा प्रजाथिको अनुगमन	22522	पटक	1	2.05	1.9	1	2.05	1.9	1.00	2.05	1.90		
2.15.3.26	चोरीशिकारी नियन्त्रण स्विप अपरेशन	22522	पटक	20	4.32	4	19	4.10	3.75	19.00	4.10	3.75		

रेन्जर

सहायक संरक्षण अधिकृत

प्रमुख संरक्षण अधिकृत

2.15.3.197	अग्रपंति काम गर्ने कर्मचारीको लागि संचार सहयोग	22522	पटक	3	2.16	2	3	2.16	1.8	3.00	2.16	1.80		
					9.07	8.4		8.85	7.94		8.85			
	ख) चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:					**8.40**	**24.00**	**8.85**	**7.94**	**24.00**	**8.85**	**7.94**		
	ग) कार्यक्रम तर्फको जम्मा				**96.74**	**89.56**	**191.00**	**96.52**	**70.49**	**191.00**	**96.52**	**70.49**		
	प्रशासनिक खर्च					**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**		
	कुल जम्मा खर्च					**89.56**			**70.49**			**70.49**		

तयार गर्नेको नामः-प्रयास केसी.
पदः- रेञ्जर
दस्तखतः
मितिः २०७६/४/३
रेञ्जर

चेक गर्नेको नामःउत्तम कुमार चौधरी
पदःसाहयक संरक्षण अधिकृत
दस्तखतः
मितिः २०७६/४/३
सहायक संरक्षण अधिकृत

प्रमाणित गर्ने : लक्ष्मण प्रसाद पौड्याल
प्रमुख संरक्षण अधिकृत
दस्तखत
मितिः २०७६/४/३
प्रमुख संरक्षण अधिकृत

१.३ हात्तीसार अयोजना (आ.व. २०७५/०७६) को बार्षिक बजेत तथा कार्यक्रम

आ.ब.२०७५/७६ का वार्षिक प्रगता

१. आर्थिक बर्ष : २०७५/७६
२. बजेट उपशीर्षक न.: ३२९०१९
३. मन्त्रालय: वन तथा वातावरण
४. कार्यक्रम /आयोजनाको नाम: राष्ट्रिय निकुन्ज हात्तिसार तर्फ शुक्लाफाटा रा.नि.
५. आयोजना/कार्यालय प्रमुखको नाम: लक्ष्मण पौडल
६. यस अवधिको बजेट रु : ४.२९
क. आन्तरिक (१) नेपाल सरकार : ४.२९
(२) संस्था:
(३) जनसहभागिता:
ख. बैदेशिक (१) ऋण
(२) अनुदान :

७ यस अवधिको खर्च रकम र प्रतिसत: 101.92 78.73
क. आन्तरिक
ख. बैदेशिक

१२. सोधभर्ना मिति:
क. माग गर्नु पर्ने रकम:
ख. माग गरेको रकम:
ग. प्राप्त हुन बाँकी रकम:

८ चालु आ.ब.को हालसम्मको खर्च रकम र प्रतिसत: 101.92 78.73
९ कुल लागत मध्य हालसम्म शुरु देखि यस अबधि सम्मको कुल खर्च रकम र प्रतिसत:
१० आयोजनाको शुरुदेखि यस अबधिसम्मको भौतिक प्रगती प्रतिसत : 100
११ आयोजनाको कुल अवधि मध्य बितेको समय प्रतिसतमा :
१२ यस चौमासिक अवधीको भौतिक प्रगती प्रतिशतः 100

क्र.स.	क्रियाकलापको बिबरण	खर्च शिर्षक	इकाई	आ.बा. २०७५/७६ को वार्षिक लक्ष्य			आ.बा. २०७५/७६ को वार्षिक प्रगति			प्रतिबेदन अबधि सम्मको प्रगति			सूँचांकमा आधारित उपलब्धी	कै.
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट		
`														
8.3.1.40	डेस्कटप खरिद	29511	संख्या	1	0.29	0.37	1	0.29	0.36	1.00	0.29	0.36		
8.4.4.1	शौचालय निमार्ण	29611	वटा	1	0.78	1	1	0.78	0.99	1.00	0.78	0.99		
	क) पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा:			**2**	**1.07**	**1.37**	**1**	**1.07**	**1.35**	**2.00**	1.07	**1.35**		
आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु														
2.14.3.2	हात्तीको सेड घर मर्मत	22321	वटा	1	0.78	1	1	0.78	0.99	1.00	0.78	0.99		
2.15.2.19	शौचालय मर्मत	22321	वटा	2	0.39	0.5	2	0.39	0.49	2.00	0.39	0.49		
2.15.3.26	हात्तीसारे कर्मचारीलाई हात्ती व्यवस्थापन तालिम	22511	जना	20	0.63	0.8	20	0.63	0.75	20.00	0.63	0.75		
2.15.3.177	हात्तीको हौदा गद्दा मर्मत	22321	वटा	5	0.57	0.72	5	0.57	0.71	5.00	0.57	0.71		
	ख) चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:			28	**2.37**	**3.02**	**6.00**	**2.37**	**2.94**	**28.00**	**2.37**	**2.94**		
	ग) कार्यक्रम तर्फको जम्मा				**3.44**	**4.39**	**7.00**	**3.44**	**4.29**	**30.00**	**3.44**	**4.29**		
	प्रशासनिक खर्च					**125.06**			**97.63**					
	कुल जम्मा खर्च					**129.45**			**101.92**			**4.29**		

तयार गर्नेको नाम:-प्रयास के.सी
पद:- रेन्जर
दस्तखत:
मिति: २०७६/४/५

चेक गर्नेको नाम: उत्तम कुमार चौधरी
साहयक संरक्षण अधिकृत
दस्तखत:
मिति: २०७६/४/५

प्रमाणित गर्ने : लक्ष्मण प्रसाद पौड्याल
प्रमुख संरक्षण अधिकृत
दस्तखत
मिति: २०७६/४/५

अनुसुचि ९: निकुञ्ज कार्यालयबाट दिईने सेवा सुविधाहरू (नागरीक वडापत्र)

क्र. सं.	प्रदान गरिने सेवा	आवश्यक कागज पत्रहरु	लाग्ने समय	लाग्ने दस्तुर	सम्पर्क गर्ने फाँट	कैफियत
१.	निकुञ्ज प्रवेश सम्बन्धी					
	क). निकुञ्ज प्रवेश दस्तुर (प्रति व्यक्ति प्रति दिन)					
	नेपाली नागरिकलाई		तुरुन्तै	रु.१००।-	लेखा/जिन्सी	भ्याट समावेश भएको
	सार्क मुलुक भित्रका नागरिकलाई			रु.७५०।-		" " " "
	अन्य विदेशी नागरिकलाई			रु.१५००।-		" " " "
	(१० वर्ष भन्दा मुनिका बालवालीकाहरुका लागि कुनै दस्तुर लाग्ने छैन)					
	ख). क्याम्पिङ (बासवस्न) दस्तुर (प्रति व्यक्ति प्रति रातका लागि)					
	नेपाली नागरिकलाई		तुरुन्तै	रु.२००।-	लेखा/जिन्सी	
	सार्क मुलुक भित्रका नागरिकलाई			रु.५००।-		
	अन्य विदेशी नागरिकलाई			रु.१०००।-		
	ग). माछा मार्ने दस्तुर (बल्छीले मात्र प्रति व्यक्ति प्रति दिनका लागि)					
	नेपाली नागरिकलाई		तुरुन्तै	रु.२००।-	लेखा/जिन्सी	
	सार्क मुलुक भित्रका नागरिकलाई			रु.१०००।-		
	अन्य विदेशी नागरिकलाई			रु.२०००।-		
	परम्परागत रुपमा माछा मारी जीवीका चलाउने स्थानिय खुना, वादी समुदायका मानिसहरुले वार्षिक शुल्क रु. १००।- तिरी माछा मार्न पाउने छन ।					
	घ). हात्ति सम्बन्धि अवलोकन					
	i. राष्ट्रिय निकुञ्ज अवलोकन प्रति व्यक्ति प्रति घण्टा					
	नेपाली नागरिकलाई		तुरुन्तै	रु.५००।-	लेखा/जिन्सी	
	सार्क मुलुक भित्रका नागरिकलाई			रु.१५००।-		
	अन्य विदेशी नागरिकलाई			रु.२५००।-		
	१० वर्ष भन्दा मुनिका बालवालिकाहरुका लागि आधा दस्तुर लाग्ने छ					
	ii. अन्य कामका लागि प्रति हात्ति प्रति दिन					
	नेपाली नागरिकलाई		तुरुन्तै	रु.१००००।-	लेखा/जिन्सी	
	सार्क मुलुक भित्रका नागरिकलाई			रु.१५०००।-		
	अन्य विदेशी नागरिकलाई			रु.२५०००।-		
	सरकारी कामका लागि			रु.३०००।-		
	ङ). सवारीप साधन दस्तुर पर्यटक धुमाउने व्यवसायीक (Jungle Drive)					
	कार		तुरुन्तै	रु.१५००।-	लेखा/जिन्सी	
	ीजप			रु.२५००।-		
	भ्यान			रु.३०००।-		
	च). हेलिकप्टर अवतरण प्रत्येक पटकको लागि					
	हेलिकप्टर शुल्क			रु.५०००।-	लेखा/जिन्सी	
	छ). तालिम प्राप्त पंजीकृत गाईडले आरक्ष भित्र गाईड सेवा उपलब्ध गराए वापत प्रति गाईड प्रति वर्ष					
	गाईड शुल्क			रु.१५००।-	लेखा/जिन्सी	
	ज). खरखडाई दस्तुर					
	खरखडाई शुल्क प्रति पूर्जा		तुरुन्तै	रु.५०।-	लेखा/जिन्सी	
	झ). सिनेमा (डकुमेन्ट्र फिल्म) खिच्ने दस्तुर (रा.नि.तथा व.ज.सं.विभागवाट अनुमति लिनु पर्ने)					
	नेपाली नागरिकलाई			रु.१००००।-		
	सार्क मुलुक भित्रका नागरिकलाई			रु.५०,०००। -		
	अन्य विदेशी नागरिकलाई यु.एस.डलर १५००।- बराबरको नेपाली रुपैंया ।					
	ड्रोनबाट सिनेमा(डकुमेन्ट्री, फिल्म) छाँयाङ्कन गर्दा यसको अतिरिक्त थप २५% शुल्क लाग्नेछ । छाँयाङ्कन टोलीका साथ विभागले एकजना सम्पर्क अधिकारी खटाउन सक्नेछ । डकुमेन्ट्री बाहेक अन्य प्रयोजनको लागी ड्रोनको प्रयोग गर्दा प्रचलीत प्रकृया पुरा					

अनुसुचि ३ः निकुञ्ज कार्यालयको दरवन्दी ।
शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय
मझगाँउ, कञ्चनपुर ।
संगठनात्मक तालीका

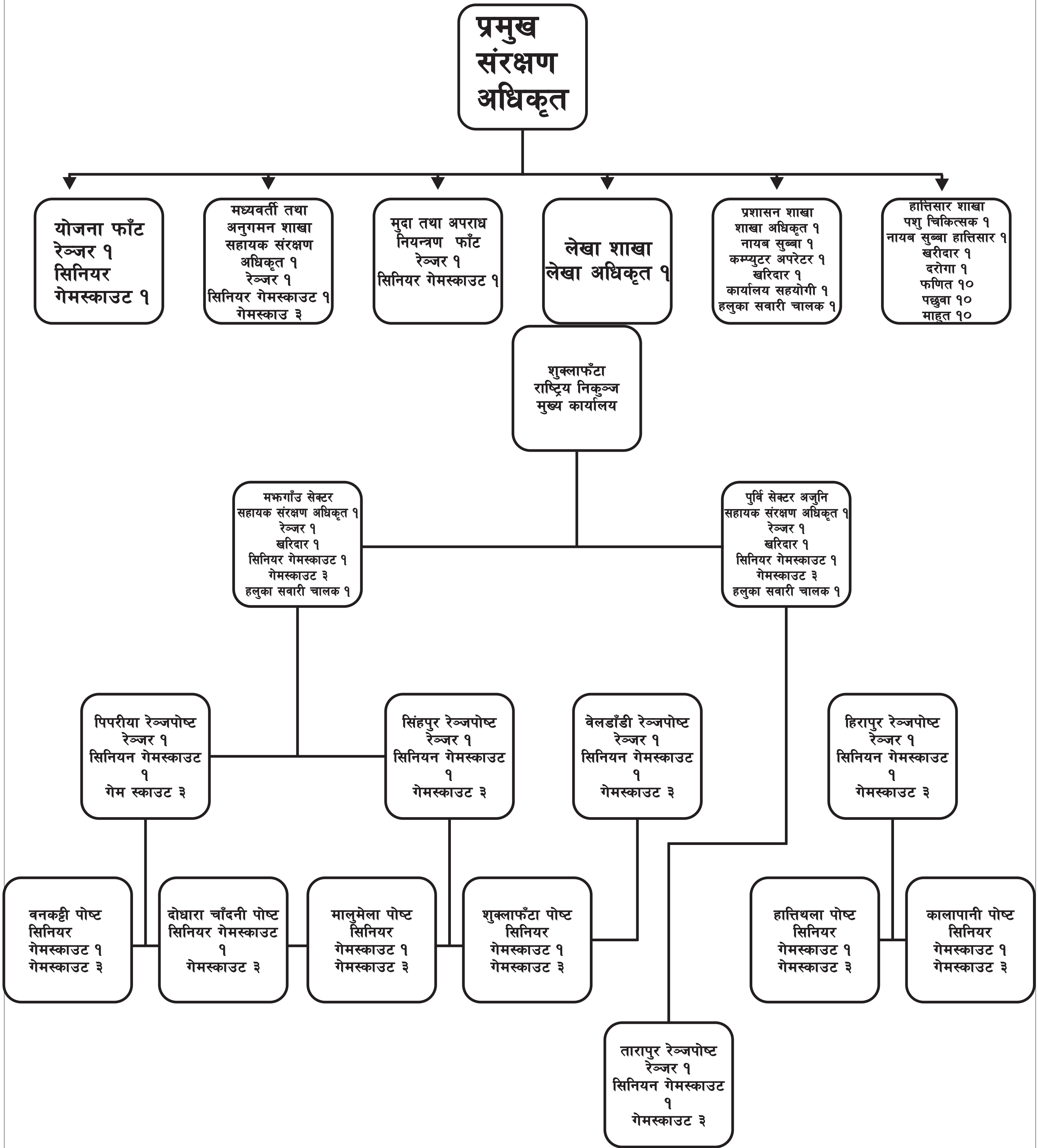

अनुसुचि ४ : निकुञ्ज सुरक्षामा रहेका पोष्टहरु

क.सं.	पोष्टको विवरण	हाल कार्यरत		कैफियत
		निकुञ्जका कर्मचारी	सुरक्षा निकाय	
१.	मझगाउं हेडक्वाटर			
२.	मंगलसेरा	–		
३.	मालुमेला			
४.	सिंहपुर	–		
५.	शुक्लाफाँटा			
६.	बर्कौला	–		
७.	पिपरीया			
८.	अर्जूनी			
९.	चम्पापुर		–	
१०.	तारापुर			
११.	ढक्का			
१२.	बेलडांडी			
१३.	बडनिखेडा			
१४.	हात्तिथला			
१५.	कालापानी	–		
१६.	पलियाडाँडा		–	
१७.	जोनापुरी	–		
१८.	लालपानी		–	
१९.	राधापुर	–		
२०.	दोधारा		–	
२१.	बडेपानी	–	–	
२२	स्याउलि बजार पोष्ट	–		
२३	हिरापुर		–	
२४.	लल्लेडाँडा	–		
जम्मा		१५	१८	

अनुसुचि ५: शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जको संकलित राजश्व

आ.व. २०७५/०७६ को राजश्व विवरण:

क्र.स.	विवरण	श्रावण	भाद्र	असोज	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फागुन	चैत्र	बैशाख	जेठ	असार	कैफियत
१	नेपाली प्रवेश शुल्क रकम	५५०		६००	५१९२०.४	२६६३५.४९	२६६३५.५	२४१५७.८	२७१६६.४३	१६७२४.६१	२३८९३.७४	२२६५३.४४	८७६०.५	
२	सार्क प्रवेश शुल्क रकम				१०२९१.३	१८५८३.८८	९९५५.६५	६६३.७१	१९९१.१३	८६२८.२३	१४६०१.६२	३३१८५.५०	१२६१०	
३	अन्य विदेशी प्रवेश शुल्क रकम				२९२०३.७	२७८७६.०३	१८५८४	१९९११.५	७०३५३.७९	३८४९५.४७	१७११३९.७	११९४६.८७		
४	हात्ती भाँडा शुल्क रकम(नेपाली)	५५००		६०००	१८७१९.३	७०७९.६८		८८४.९६		११२३८.२९	८८४.९६			
५	हात्ती भाँडा शुल्क रकम(सार्क)													
६	हात्ती भाँडा शुल्क रकम(विदेशी)					१५२२५	४४२.४८							
७	बच्चा हात्ति	२५०			१७६६.१८	६६३.७२	४४२.४८							
८	दण्डजरिवाना रकम	३९५००	५७५००	८७०००	६३५००	२२८५००	३०५०००	७१५००	८६५००	१३५०००	६५५००	८७५००	२३३५००	
९	चरिचरन रकम	४००५०	१५५५०	१३२५०	९१००	५८५०	७५५०		१००	४०००	७८००	३७५०	२७६५०	
१०	दण्डजरिवाना घाँस काटेको													
११	दण्डजरिवाना न्यायिक									२००००	५८०७४६	१५५६४	२९५८६४	
१२	सवारी साधन प्रवेश शुल्क	२०००			१८४१२३	११५९२८.८	१०३५३९	८८४९५.२	१२६१०५.६७	५९२९१.८	१५१३२६.८	८३१८५.५३	२७८७६	
१३	काठ विक्रि वितरण	४८७७५	८९८७०			३९९३२६.५		२४७८४	२६९०५	२४७३१२	३९०२८	११६३३२.८४	५८३७००	
१४	ढुंगा गिट्टी बालुवा					७५९०५	१९९५३६	८८८२०	४४५९२२.१५	१७९३२४	७८८०२.४५	१५६२५६	२९१६८	
१५	टेण्डर विक्री						३५६०००	८४०००	२१६०००					
१६	खरखडाई						७५८४८९							
१७	जफत लिलाम								७३०००					
१८	प्रतिलीपी दस्तुर													
१९	बेरुजु दाखिला													
२०	भ्याट रकम													
२२	अन्य				१३२८.००	१५००.००	३०००			५०००.००	३२४००.००		१६८५०	
२३	जम्मा	१३६६२५	१६२९२०	१०६८५०.०	३६९९५२.०६	९२३०७४.०६	१७८९१७४.६	४०३२१७.११	१०७४०४४.१७	७२५०१४.४०	११६६१२३.२६	५३०३७४.१८	१२३५९७९	८६२३३४७.८४

आ.व. अनुसार राजश्व विवरण:

सि.न.	आ.व.	राजश्व जम्मा	कैफियत
१	०६८।०६९	३६९१५३२।००	
२	०६९।०७०	४३९४९०३।६५	
३	०७०।७१	३५३३६८२।००	
४	०७१।०७२	६८६५६६३।००	
५	०७२।०७३	९४१८१३०।००	
६	०७३।०७४	२४५६६५८८।४५	
७	०७४।०७५	६५१९०६६९।०२	
८	०७५।०७६	८६२३३४७८४	

आ.व. २०७५/०७६ को पर्यटकको विवरण:

महिना	इकाई	नेपाली			सार्क			विदेशी			कुल जम्मा	कैफियत
		महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा		
श्रावण	जना	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
भाद्र	जना	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
आश्विन	जना	26	2	28	0	0	0	0	0	0	28	
कार्तिक	जना	236	321	557	6	8	14	12	11	23	594	
मार्ग	जना	88	140	228	3	16	19	10	13	23	270	
पौष	जना	102	172	274	7	9	16	6	5	11	301	
माघ	जना	93	127	220	0	0	0	9	9	18	238	
फाल्गुण	जना	125	195	320	1	2	3	23	33	56	379	
चैत्र	जना	1275	891	2166	8	6	14	12	16	28	2208	
बैशाख	जना	791	968	1759	17	22	39	6	8	14	1812	
जेष्ठ	जना	35	109	144	16	17	33	1	1	2	179	
अषाढ	जना	14	30	44	2	14	16	0	0	0	60	
जम्मा	जना	2785	2955	5740	60	94	154	79	96	175	6069	
कुल जम्मा		5570	5910	11480	120	188	308	158	192	350	12138	

आ.व. अनुसारः पर्यटकहरूको विवरणः

सि.न.	आ.व.	पर्यटक	कैफियत
१	०६८।०६९	५४०	
२	०६९।०७०	४६१	
३	०७०।७१	९८४	
४	०७१।०७२	८२४	
५	०७२।०७३	१९२०	
६	०७३।०७४	२६४०	
७	०७४।०७५	४७४०	
८	०७५।०७६	१२१३८	

अनुसुचि ६ः शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयमा दर्ता भएको मुद्धा सम्बन्धि विवरणः

२०७३।०७४ देखी २०७५।०७६ सम्म को मुद्दा सम्बन्धि विवरणः

सि.न	मुद्दा नं.	दर्ता मिति	मुद्दा	विषय		दायर गर्नेको नाम थर	जाहेरवालाको नाम थर	मुख्य प्रतिवादी	फरार प्रतिवादी	बरामदी सामानको विवरण		कैफियत
				वन	वन्यजन्तु					सामाग्री	बिगो	
१	१।७३।७४	२०७३।०४।२४	अवैध रुपमा बढी साल काठ कटानी ।	व्न		रेञ्जर प्रयास के.सी		जिल्ला कञ्चनपुर बेलौरी न.पा १५ वस्ने गोविन्द ऐर लगाएतका १४ जना ।		२०७२ क्यु.फिट काठ	१०,३६,०००/-	
२	१७।७३।७४	२०७३।११।२६	अवैध सालको काठ चोरी निकासी गरेको ।	व्न		रेञ्जर सन्त बहादुर मगर	रेञ्जर याम बहादुर रावत ।	जि.क बेलडाडी गा.पा १ वस्ने डम्मर बहादुर शाह, ऐ.ऐ वस्ने ईन्द्र शाह ।	जि.क बेलडाडी गा.पा १ वस्ने कृष्ण शाह, ऐ.ऐ वस्ने दिपेन्द्र चन्द।	१२.३३ क्यु फिट काठ	६१६५/-	
३	१९।७३।७४	२०७३।०३।११	वन्यजन्तु सम्बन्धी अपराध ।		वन्यजन्तु	रेञ्जर सन्त बहादुर मगर	रेञ्जर सन्त बहादुर मगर	गबिया सराई पिलिभित भारत वस्ने पाचु मण्डल ।	गबिया सराई पिलिभित भारत वस्ने तारक मण्डल, ऐ.ऐ. वस्ने अजय मण्डल र ऐ. ऐ. ४वस्ने भिम मण्डल ।	डुङगा ए थान २, माछा बोक्ने टोकरी १	२०,०००/-	
४	१८।७३।७४	२०७४।०२।१९	अवैध जंगली बदेल शिकार गरेको ।		वन्यजन्तु	रेञ्जर सन्त बहादुर मगर	रेञ्जर अनिल रसाईली	जिल्ला कञ्चनपुर शुक्लाफाँटा न.पा १२, तिल्की वस्ने छोटेलाल राना सहितका ८ जना ।		२ वटा भाले बदेल, जाल ८ थान, वन्चरो १ थान र चक्कु १ थान ।	५०,०००/-	
५	१।७४।७५	२०७४।०४।०२	अवैध रुपमा गोहोरो मारेको ।		वन्यजन्तु	रेञ्जर जानकी भण्डारी	रेञ्जर प्रयास के.सी	जिल्ला कञ्चनपुर शुक्लाफाँटा ने.पा ०७, सिमलफाँटा वस्ने विशाल चौधरी र ऐ. ऐ वस्ने श्याम चौधरी		मृत गोहोरो थान १	२०,०००/-	

६	२।७४।७५	२०७४।०५।२१	मृत मयुर सहित पक्राउ		वन्यजन्तु	गेमस्काउट कविराज बोहरा	रेन्जर प्रयास के.सी	जिल्ला कञ्चनपुर भिमदत्त न.पा उल्टाखाम वस्ने सिता चौधरी ।		मृत भाले मयुर १ वटा	२०,०००/-	
७	३।७४।७५	२०७४।०६।२९	सिसौ काठ लुकाई छिपाई राखेको ।	वन		रेन्जर याम बहादुर रावत	रेन्जर याम बहादुर रावत	जिल्ला कञ्चनपुर महाकाली न.पा ०९ वस्ने वसन्ती रावत, ऐ.ऐ वस्ने गंगे धामी ।	जिल्ला कञ्चनपुर महाकाली न.पा ०४, वस्ने विनोद थापा ।	३३.८७ क्यु.फि काठ	२०६२२ /-	
८	४।७४।७५	२०७४।०७।२९	अवैध कछुवा मारेका ।		वन्यजन्तु	गेमस्काउट कविराज बोहरा	रेन्जर सन्त बहादुर मगर	जिल्ला कञ्चनपुर भिमदत्त न.पा १९, बागफाँटा भागरथी राना, ऐ.ऐ वस्ने कलावती राना र ऐ.ऐ वस्ने सोहत्तर देवी राना ।		कछुवा १ के.जी	२०,०००/-	
९	५।७४।७५	२०७४।०९।०७	अवैध वन्यजन्तु मारी शिकार गर्ने ।		वन्यजन्तु	रेन्जर याम बहादुर रावत	रेन्जर याम बहादुर रावत	जिल्ला कञ्चनपुर भिमदत्त न.पा १३ वस्ने कर्ण बहादुर चन्द ।		२७ किलो चित्तलको मासु	२०,०००/-	
१०	६।७४।७५	२०७४।१२।०७	अवैध सालको गोलिया चोरी निकासी ।	वन		सहायक संरक्षण अधिकृत शैलेन्द्र चौधरी	रेन्जर याम बहादुर रावत	जिल्ला कञ्चनपुर शुक्लाफाँटा न.पा ०५, गर्जमुनी वस्ने नविन कोली ।		१५.०२ क्यु फिट काठ	७३०९/-	
११	७।७४।७५	२०७४।१२।२८	अवैध सिसौ काठ ओसारपसार ।	वन		रेन्जर याम बहादुर रावत	रेन्जर याम बहादुर रावत	जिल्ला कञ्चनपुर महाकाली न.पा ०२, चादनी वस्ने मनोज सिंह भण्डारी ।		१२.०४ क्यु.फिट काठ	६०२०/-	
१२	८।७४।७५	२०७५।०१।१९	निकुञ्ज प्रवेश गरि सालको काठ काटेको ।	वन		सिनियर गेमस्काउट दिनेश कुमार यादव ।	रेन्जर जानकी भण्डारी	जि.क शुक्लाफाँटा न.पा ०३, वस्ने जयलाल बोहरा ।		३.१०	९३०/-	
१३	९।७४।७५	२०७५।०१।२०	अवैध सालको गोलिया लुकाई छिपाई गरेको।	वन		गेमस्काउट कविराज बोहरा	रेन्जर जानकी भण्डारी	जि.क भिमदत्त न.पा २ उल्टाखाम वस्ने गणेश बहादुर चन्द ।	जि.क भिमदत्त न.पा १८, वस्ने सुरेश ओड र जि.क भिमदत्त न.पा ०२ वस्ने भिम चन्द ।	१०.३९ क्यु.फिट काठ	४६२९/-	
१४	१०।७४।७५	२०७५।०३।२८	अवैध रुपमा भरुवा बन्दुकले लगुना मारेको।		वन्यजन्तु	रेन्जर धर्मजित साउद	रेन्जर याम बहादुर रावत	जिल्ला कञ्चनपुर भिमदत्त न.पा १९, बागफाँटा वस्ने लौटन डगौरा र जि.क वेदकोट न.पा ०९, सुन्दरपुर वस्ने अमरसिंह राना ।		भरुवा बन्दुक थान १ र मृत लगुना १	५०,०००/-	
१५	१।७५।७६	२०७५।०५।०१	अवैध बदेलको मासु ओसारपसार गरेको ।		वन्यजन्तु	रेन्जर पुरनदेव मिश्र	रेन्जर याम बहादुर रावत	जिल्ला पिलिभित टाँटरगंज भारत वस्ने प्रेम सिंह ।		२ किलो बदेलको मासु	२५,०००/-	
१६	२।७५।७६	२०७५।०५।१५	अवैध सालको काठ लुकाईछिपाई गरेको ।	वन		रेन्जर याम बहादुर रावत	रेन्जर याम बहादुर रावत	जि.क बेलडाडी गा.पा ०२, वस्ने रमेश चनारा र ऐ.ऐ गा.पा ०१, रतनपुर वस्ने नरेश विष्ट ।		१५.७१ क्यु.फिट काठ	६६६७/-	
१७	३।७५।७६	२०७५।०७।०७	अवैध जंगली बदेल शिकार गरेको ।		वन्यजन्तु	रेन्जर याम बहादुर रावत	रेन्जर याम बहादुर रावत	जि.क भिमदत्त न.पा १४, कटान गर्ने देवी सिंह ठाकुर, ऐ.ऐ वस्ने दान बहादुर कार्की र ऐ.ऐ वस्ने उत्तम साउद ।	जि.क भिमदत्त न.पा १४, कटान गर्ने गणेश विष्ट, ऐ.ऐ वस्ने दान बहादुर कार्की र ऐ.ऐ वस्ने क्रिपाल ठाकुर ।			
१८	४।७५।७६	२०७५।०७।१६	अवैध हातहतियार सहित पक्राउ ।		वन्यजन्तु	रेन्जर याम बहादुर रावत	रेन्जर याम बहादुर रावत	जिल्ला कञ्चनपुर शुक्लाफाँटा न.पा ०३, जोनापुरी वस्ने डिल प्रसाल चौधरी ।	जिल्ला कञ्चनपुर शुक्लाफाँटा न.पा ०३, जोनापुरी वस्ने सन्तोष वि.क ।	भरुवा बन्दुक ३ थान	२०,०००/-	
१९	५।७५।७६	२०७५।०९।२६	अवैध सिसौको गोलिया ओसारपसार गरेको ।	वन		रेन्जर पुरनदेव मिश्र	रेन्जर याम बहादुर रावत	जि.क बेलडाडी गा.पा ०३, वस्ने दिनेश विष्ट, ऐ.ऐ.वस्ने विनोद चौधरी, ऐ. ऐ. वस्ने प्रेम विष्ट र बेलौरी न.पा वस्ने डिल्ली शाही ।		१२०.७२ क्यु.फिट काठ	१,०८६७०/-	
२०	७।७५।७६	२०७५।१०।२७	वन्यजन्तु सम्बन्धी अपराध ।		वन्यजन्तु	रेन्जर ज्ञानेन्द्र बहादुर शाह	रेन्जर ज्ञानेन्द्र बहादुर शाह	जि.क शुक्लाफाँटा न.पा ०६, कसरोल वस्ने टिकाराम तिवारी ।	जि.क शुक्लाफाँटा न.पा ०६, कसरोल वस्ने उद्दव घिमिरे।	८ किलो बदेलको मासु	४०,०००/-	

२१	८।७५।७६	२०७५।११।०८	चित्तलको बच्चालाई ठक्कर दिई मारेको।		वन्यजन्तु	रेञ्जर ज्ञानेन्द्र बहादुर शाह	रेञ्जर ज्ञानेन्द्र बहादुर शाह	जिल्ला कैलाली गौरीगंगा न.पा ०६ वस्ने रामदिन चौधरी ।		१ मृत चित्तल	५०,०००/-	
२२	९।७५।७६	२०७५।१२।०६	अवैध चितल मारी लुकाई छिपाई राखेको।		वन्यजन्तु	गेमस्काउट दुर्वेश सिंह ठाकुर	रेञ्जर ज्ञानेन्द्र बहादुर शाह	जि.क भिमदत्त न.पा १९, बागफाँटा वस्ने पौमल्या रावल।		भाले वयस्क चित्तल	५०,०००/-	
२३	१०।७५।७६	२०७६।०१।०३	अवैध सिसौ काठ लुकाई छिपाई राखेको।	वन		रेञ्जर अनिल रसाईली	रेञ्जर अनिल रसाईली	जि. क महाकाली न.पा ०१, चाँदनी वस्ने राम बहादुर सुनार।		१४.०२ क्यु.फिट गोलिया काठ	११२१६/-	
२४	११।७५।७६	२०७६।०२।०८	अवैध सालको गोलिया काठ लुकाई राखेको।	वन		रेञ्जर पुरनदेव मिश्र	रेञ्जर पुरनदेव मिश्र	जिल्ला कञ्चनपुर बेलौरी न.पा ०९, भतपुरीटोल वस्ने ईन्द्र चौधरी।		५५.५६ क्यु.फिट काठ	१,११,१२०/-	
२५	१२।७५।७६	२०७६।०३।२३	अवैध सालको गोलिया काठ लुकाई राखेको	वन		रेञ्जर पुरनदेव मिश्र	रेञ्जर पुरनदेव मिश्र	जि.क बेलौरी न.पा ०९, भतपुरी टोल वस्ने लौटन डगौरा।		४७.३३ क्यु.फिट	९४,६६०/-	

अनुसूची ७. अध्ययन अनुसन्धान

आर्थिक वर्ष२०७५।०७६ मा यस निकुञ्जमा विभिन्न प्रजातिका वन्यजन्तु, वनस्पति, वासस्थान व्यवस्थापन आदि विषयमा निम्न बमोजिमको अध्ययन अनुसन्धान भएका थिए।

क्र.सं.	अध्ययन गर्ने व्यक्ति, संस्थाकाको नाम	अध्ययनको विषय	अध्ययनको मिति र अवधि	कैफियत
१.	श्री दिलिप चन्द, गोल्डेनगेट इन्टरनेसनल कलेज।	Distribution and Nesting Ecology of Great Slaty Woodpecker (Mullepripicus pulverulntus) in Shuklaphanta National Park.	March 2019 to March 2020	
२.	श्री सिद्धार्थ रेग्मी, वन विज्ञान अध्ययन संस्थान, हेटौडा क्याम्पस, हेटौडा, नेपाल	Habitat overlap and competition among major herbivores , its effects and management measure in Sh uklaphanta National Park.		
३.	श्री सुजु महर्जन, गोल्डेज गेट कलेज(त्रि.वि),स्नातकोत्तर, वातावरण विज्ञान।	Occupancy modelling of Hispid Ha re in Kanchanpur Kailali Complex Nepal.		
४.	श्री प्रमिला पौडेल, कृषि तथा वन विश्व विद्यालय, हेटौडा क्याम्पस हेटौडा।	Distribution and threats to Otter in Shuklaphanta National park.	सन् २०१९।०२।११ देखी २०१९।०५।३० सम्म।	
५.	श्री उपदेश भट्ट, वन विज्ञान अध्ययन संस्थान पोखरा क्याम्पस, पोखरा।	Assessing the potentiality of ecotourism development in Shuklaphanta National Park using AWOT hybrid method.	फेब्रुअरी ११ २०१९ देखी नोभेम्बर २२ २०१९।	
६.	श्री लक्ष्मी जोशी, वन विज्ञान अध्ययन संस्थान, हेटौडा क्याम्पस,हेटौडा, नेपाल।	Distribution, Habitat use Mapping and Conservation Threats of fishing cat(*Prionaliurus veivverinous*)	२०७५ फाल्गुन ५ देखि २०७६ बैशाख मसान्त सम्म	
७.	श्री सुदिप पन्त, SchEMS कलेज, काठमाण्डौ।	Assessment of enforcement technology in tiger bearing National Park in Nepal.	२८ नोभेम्बर २०१८ देखी २९ डिसेम्बर २०१८।	
८.	श्री रमेश बहादु बोहरा, सिद्धानाथ विज्ञान क्याम्पस, महेन्द्रनगर, कञ्चनपुर।	Status, Distribution and Conservation threats of Smooth Coated Otter in Shuklaphanta National Park.	२०७५/११/०९ देखि २०७६ असार मसान्त सम्म।	
९.	श्री सुजन बराल, साना स्तनधारी प्राणी संरक्षण तथा अनुसन्धान फाउन्डेसन, पोखरा।	Living With Crocodiles: Crocodiles in Urban frienges around Shuklaphanta National Park.	२०७५ बैशाख देखी २०७५ माघ मसान्त सम्म।	
१०.	श्री लिलानाथ शर्मा, फरेस्ट एक्सन नेपाल, बागडोले, रिङ्गरोड, ललीतपुर।	Assessmrnt of Conservation Status of Acquatic Biodiversity Under Lentic Ecosystem in Lower Karnali and Mahakali River Basin.	मार्च २०१९ देखी सेप्टेम्बर २०१९ सम्म।	
११.	श्री गणेश पन्त, युनिभर्सिटी अफ साउथर्न, कुईन्सल्यान्य, अस्ट्रेलिया।	Greater-one-horned Rhino in Nepal in context of Climate change Vulnerability Assessment and Adaptation Planning.	मार्च २०१९ देखी डिसेम्बर २०२१ सम्म।	
१२.	श्री श्रीजु महर्जन, गोल्डेन गेट कलेज, काठमाण्डौ।	Occupancy modelling of Hispid hare at Kanchanpur -Kailali Complex Nepal.	11 April 2019 to 30 july 2019.	
१३.	श्री चुड्वा शेर्पा, पंक्षि संरक्षण संघ, उत्तरढोका, लाजिम्पाट, काठमाण्डौ।	संरक्षीत क्षेत्र भित्र वन्यजन्तुको वर्तमान अवस्था पहिचान।	२०७५।१२।१५ देखी २०७७।१२।१४ सम्म।	

अनुसूची ८

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन २०२९ ले संरक्षित गरेका वन्यजन्तुहरु

क.सं.	नेपालमा संरक्षित वन्यजन्तु			शुक्लाफाँटामा पाईने
क.	स्तनधारी जन्तु			
	नेपाली नाम	अंग्रेजी नाम	वैज्ञानिक नाम	
१.	आसामिस रातो बादर	Assamese Monkey	*Macaca assamensis*	
२.	तामे सालक	Indian Pangolin	*Manis crassicaudata*	तामे सालक
	कालो सालक	Chines Pangolin	*Manis pentadactyla*	कालो सालक
३.	लघुकर्ण खरायो	Hispid Hare	*Caprolagus hispidus*	लघुकर्ण खरायो
४.	सोंस	Dolphin	*Platanista gangetica*	सोंस
५.	ब्वाँसो	Grey Wolf	*Canis lupus*	
६.	हिमाली रातो भालु	Himalayan Brown Beer	*Ursus arctos*	
७.	हाब्रे	Red Panda	*Ailurus fulgens*	
८.	सिलु	Linsang	*Prionodon pardicolor*	
९.	हुडार	Striped Hyena	*hyaena hyaena*	हुडार
१०.	चरीबाघ	Leopard Cat	*Felis bengalensis*	चरीबाघ
११.	लिङ्स	Lynx	*Lynx lynx*	
१२.	ध्वाँसे चितुवा	Clouded Leopard	*Neofelis nebulosa*	
१३.	पाटे बाघ	Tiger	*Panthera tigris tigris*	पाटे बाघ
१४.	हिउ चितुवा	Snow Leopard	*Uncia uncial*	
१५.	जंगली हात्ति	Wild Elephant	*Elephas maximus*	जंगली हात्ति
१६.	एकसिंगे गैंडा	One-horned rhinoceros	*Rhinoceros unicornis*	एकसिंगे गैंडा
१७.	पुड्के बँदेल	Pygmy Hog	*Sus salvanius*	पुड्के बँदेल
१८.	कस्तुरी मृग	Musk Deer	*Moschus chrysogaster*	
१९.	बाह्रसिंगा	Swamp Deer	*Cervus duvaucelii*	बाह्रसिंगा
२०.	गौरी गाई	Gaur	*Bos gaurus*	
२१.	चौरी	Wild Yak	*Bos grunniens (mutus)*	
२२.	अर्ना	Wild Buffalo	*Bubalus arnee*	
२३.	नयन	Great Tibetan Sheep	*Ovis ammon hodgsonil*	
२४.	चिरु	Tibetan Antelope	*Pantholops hodgsoni*	
२५.	कृष्णसार	Black buck	*Antilope cervicapra*	
२६.	चौका	Four-horned Antelope	*Tetracerus quadricornis*	
ख.	पंछी			
१.	कालो भुडीफोर	Black Stork	*Ciconia nigra*	
२.	सेतो भुडीफोर	White Stork	*Ciconia ciconia*	
३.	सारस	Sarus Crane	*Grus antigone*	सारस
४.	कालीज	Cheer Pheasant	*Catreus wallichii*	
५.	डाँफे	Impeyon pheasant	*Lophophorus impejanus*	
६.	मुनाल	Crimson horned Pheasant	*Tragopan satyra*	
७.	खर मयुर	Bengal Florican	*Houbaropsis bengalensis*	खर मयुर
८.	सानो खर मयुर	Lesser Florican	*Eupodotis indica*	सानो खर मयुर
९.	धनेस	Giant Hornbill	*Buceros bicomis*	
ग	घस्रने जन्तु			
१.	अजिंगर	Python	*Python molurus*	अजिंगर
२.	घडियाल गोही	Crocodile	*Gavialis gangeticus*	घडियाल गोही
३.	सुन गोहोरो	Golden Monitor Lizard	*Varanus flavescens*	सुन गोहोरो

यस निकुञ्जमा पाईने संरक्षित वन्यजन्तुहरू:

त्र.स.	नेपाली नाम	अंग्रेजी नाम	वैज्ञानीक नाम
संरक्षित स्तनधारी वन्यजन्तुहरु			
१	सालक	Pangolin	Manis crassicaudata
२	पुड्के खरायो	Hispid Hare	Caprolagus hispidus
३	एक सिङ्गे गैंडा	One Horned Rhino	Rhinoceros unicornis
४	चरी बाघ	Leopard Cat	Felis benalensis
५	जंगली हात्ती	Asian Elephant	Elephas maximus
६	पाटेबाघ	Royal Bengal Tiger	Panthera tigris
७	बाह्रसिङ्गा	Swamp Deer	Cervus duvauceli
८	पुड्के बँदेल	Pigmy Hog	Sus salvanius
९	कृष्णसार	Blackbuck	Antilope cervicarpa
संरक्षित पंछीहरु			
१	कालो गरुड	Black Stork	Ciconia nigra
२	राजधनेश	Giant Hornbill	Buceros bicornis
३	ठूलो खरमुजूर	Bengal Florican	Houbaropsis bengalensis
४	सानो खरमुजूर	Lesser Florican	Sypheotides indica
५	सेतो गरुड	White Stork	Ciconia ciconia
६	सारस	Sarus Crane	Grus Antigone
संरक्षित घस्रने वन्यजन्तुहरु			
१	अजिङ्गर	Asiatic Rock Python	Python molurus
२	सुनगोहोरो	Golden Monitor Lizard	Varanus flavescens

अनुसुचि ९:
शुक्लाफाँटामा पाईने विश्वको दुर्लभ चराहरु:

यस निकुञ्जामा करीव ४२४ प्रजातिका पंछीहरु पाईन्छन । जसमा विश्वमा नैदुर्लभ मानिएका १९ प्रजातिका पंछिहरु यस निकुञ्जमा पाईन्छन ।

क्र.सं.	नेपाली नाम	अंग्रेजी	वैज्ञानिक नाम
१.	सिम तित्रा	Swamp Francolin	*Trancplinus gularis*
२.	सारस	Sarus Crane	*Grus Antigone*
३.	भुडीफोर गरुड	Lesser Adjutant	*Leptoptilos javanicus*
४.	खरमजुर	Bengal florican	*Houbaropsis bengalensis*
५.	सानो खरमजुर	Lesser florican	*Sympheotides indica*
६.	सेतो गिद्ध	Egyptian Vulture	*Neophorn petcnopterus*
७.	डंगर गिद्ध	White-rumped Vulture	*Gyps bengalensis*
८.	सानो खैरो गिद्ध	Slender-billed vulture	*Gyps tenuirostris*
९.	सुन गिद्ध	Red-headed Vulture	*Sarcogyps calvus*
१०.	बोक्सी चिल	Pallas's Fish Eagle	*Haliaeetus leucoryphus*
११.	जिवहारा महाचिल	Greater Spotted Eagle	*Aquila clanga*
१२.	लघु महाचिल	Indian Spotted Eagle	*Aquila hastate*

१३.	सानो बौंडाई	Lesser Kestrel	*Falco naumanni*
१४.	राज लाहाचे	Gret Slaty Woodpiler	*Mulleripicus pulverulentus*
१५.	सेतो कन्ठे धिप्सी	Hodgson's Bushchat	*Saxicola insignis*
१६.	काँसे घाँसे बरी	Bristled Grassbird	*Chaetornis striatus*
१७.	नरकट भ्याकुर	Jerdon's Babbler	*Chrysomma altirostre*
१८.	पहेलो तोप चरा	Finn's Weaver	*Ploceus megarhynchus*
१९.	बगाल बगेडी	Yello-Breasted Bunting	*Emberiza aureola*

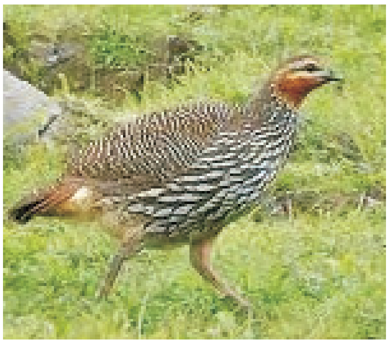

अनुसूची १० :
शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जका आकर्षणहरु

क. शुक्लाफाँटा घाँसेमैदान

शुक्लाफांटा राष्ट्रिय निकुञ्जको मझगाउँ हेडक्वाटरदेखि २४ किलोमिटर दक्षिण भागमा अवस्थित शुक्लाफाँटा घासे मैदान नेपालकै सवै भन्दा ठूलो घासे मैदान हो। यसको क्षेत्रफल ५४.५ वर्ग किलोमिटर रहेको छ। यस घासे मैदानमा विश्वमा नै सबै भन्दा ठूलो झुण्डको रुपमा रहेको बाह्रसिंगा रहेको छ। हाल सो घाँसे मैदानमा २०१९ को गणना अनुसार २२४६ वटाको संख्यामा बाह्रसिंगा रहेको छ।

ख. रानी ताल

निकुञ्जमा अवस्थित सिमसार क्षेत्रहरु मध्ये सबै भन्दा ठूलो र ऐतिहासिक सिमसार क्षेत्रको रुपमा रहेको रानीतालको विशेष महत्व रहेको छ। सो क्षेत्रमा राज्य गरी बस्ने सिंहपाल राजाले आफ्ना रानीहरु नुहाउनको लागि बनाएको ताल भएकोले यस तालको नाम रानी ताल रहन गएको भन्ने किंबदन्ति रहेको छ। यस सिमसार क्षेत्र एकसिंगे गैडा, पाटे बाघ, जंगली हात्ति, बाह्रसिंगा जस्ता वन्यजन्तुहरुका साथै विभिन्न जातका चराहरुको मुख्य बास स्थानको रुपमा रहेकोले यो क्षेत्र पर्यटकहरुको लागि आकर्षक क्षेत्रको रुपमा रहेको छ।

ग. सिंहपाल बाबा मन्दिर

निकुञ्ज भित्र रहेको सिंहपुर क्षेत्रमा रानीतार र सिंहपुर विचको वनपथ पूर्वमा रहेको सिंहपाल बाबाको मन्दिर ऐतिहासिक मन्दिरको रुपमा रहेको छ। सिंहपुर क्षेत्रमा राज्य गरी बस्ने सिंहपाल राजाले स्थापना गरेकोले यस मन्दिरको नाम सिंहपाल बाबा रहेको किम्बदन्ति रहेको छ। यस मन्दिरमा मुख्य गरेर त्यस क्षेत्रका आदिबासि राना थारु समुदायले आफ्नो देवताको रुपमा पूजाआजा गर्नेगरेको पाईन्छ।

घ. शिलालेख क्षेत्र

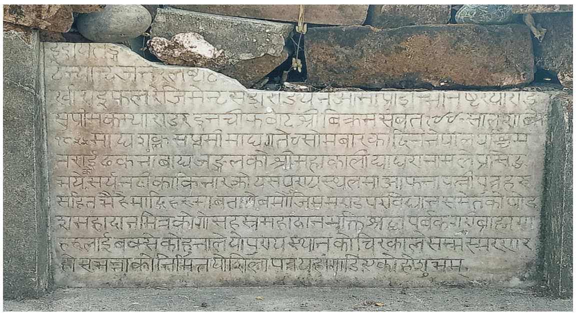

यस निकुञ्जको बर्कौलादेखि शुक्लाफाँटा क्षेत्रको वनपथको पश्चिम करिब १ किलोमिटर दूरीमा रहेको शिलालेख निकुञ्ज भित्र रहेको एक ऐतिहासिक क्षेत्र हो। राणा कालमा श्री ३ जुद्ध शमशेर सो स्थानमा आई महायज्ञ गरी साही स्थानमा हजारौ गाईहरुको दान गरेको भनि शिलालेखमा उल्लेख भएको छ। उक्त ढुङ्गामा लेखिएको शिलालाई स्तम्भ बनाई राखिएकोले यस क्षेत्रको नाम शिलालेख क्षेत्रको रुपमा परिचित छ।

ङ. हिरापुर फाँटा क्षेत्र

नेपालमा बर्दियाको खैरा पुरमा मात्र संकटापन्न वन्यजन्तु कृष्णसार संरक्षित रहेको थियो । यसको क्षेत्र विस्तार गरी संरक्षण व्यवस्थापन गर्ने उदेश्यले शुक्लाफाँटाको हिरापुर फाँटामा सम्भाव्यता अध्ययन गरी सो क्षेत्रमा कृष्णसार स्थानान्तरण गर्ने निर्णय नेपाल सरकारले गरेको थियो। सो निर्णय अनुसार शूरुमा हिरापुर फाँटाको १७ हेक्टर क्षेत्रफललाई सोलार तारबार लगाई उक्त क्षेत्रमा नेपालगञ्ज नगरपालिकामा पालि राखेका २२ वटा कृष्णसार र सदर चिडियाखानामा पालिराखेका ६ वटा गरी जम्मा २८ वटा कृष्ण सारलाई छाडिएको थियो। विगतमा नेपालको सबै पश्चिमि तराईमा फैलिएको संकटापन्न वन्यजन्तु कृष्णसार प्रकृतीक रुपमा बर्दियाको खैरापुरमा मात्र सिमीतर रहेको थियो। उत्त संख्यामा प्रकृतिक अवस्थामा खैरापुरमा पाईने १४ वटा कृष्णसार थप गर्ने साविकको वन तथा भुसंरक्षणको निर्णय अनुसार २०७२ को असाढ महीनामा ४ वटा भाले र १० वटा पोथि गरी १४ वटा कृष्णसार खैरापुरबाट थप गरीएकोमा हाल २०७६ साल असाढ सम्म यसको संख्या ८९ पुगेको छ। निकुञ्ज कार्यालय र राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोषको आर्थिक सहयोगमा तारवारको क्षेत्रफल बढाई ५७ हेक्टर पुऱ्याइंएको छ।

च. झोलुङ्गे पुल

यस निकुञ्जको पश्चिम सिमाना पिपरिया हात्तिसार नजिक रहेको महाकाली नदि माथि बनाईएको Multi Span Pedestrain System मा आधारित झोलुङ्गे पुल नेपाल तथा एशियाकै पहिलो लामो झोलुङ्गे पुल रहेको छ। यस पुलले नेपालको महाकाली नदी पारी रहेका महाकाली नगरपालिका (दोधारा र चाँदनि) लाई कञ्चनपुर जिल्लाको सदरमुकाम सम्म आवत जावत गर्न सजिलो बनाएको छ भने यो पुल यस क्षेत्रमा आउने पर्यटकहरुको लागि समेत आकर्षकको केन्द्र विन्दु रहेको पाईएको छ। Multi Span Pedestrain Suspention Bridgeको नामले चिनिने यस झोलुङ्गे पुलको लम्बाई १४५२.९६ मिटर रहेको छ।

छ. कालिकिच ताल

शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जको बेलडाँडि पोष्टको पश्चिम किनारमा रहेको कालिकिच ताल एक सुन्दर सिमसार क्षेत्रको रुपमा रहेको छ। यस कालिकिच ताल मगर गोहि तथा पानीमा पाउने चराहरुको लागि प्रमुख बासस्थान क्षेत्र मानिन्छ। यस तालमा संकटापन्न अति दुर्लभ सारस देख्न सकिन्छ भने यस तालमा ७ वटा सम्म सारस एकैपटक देखिएको छ। यस पंछिलाई बेलडाडीको आवादी क्षेत्रको सिमसार तथा खेतबारीमा पनि विचरण गरिरहेको देख्न सकिन्छ।

ज. निकुञ्ज भित्रका सिमसार क्षेत्रहरु

यस निकुञ्ज भित्र रहेका अन्य सिमसार क्षेत्रहरु पनि निकुञ्जका आकर्षणको रुपमा रहेका छन्। मुख्य मुख्य सिमसार क्षेत्रहरुमा महाकाली नदि, बाहुनी खोला, चौधर नदि, राधा नदि, स्याली नदि, सोलगौडी ताल, शिकारी ताल, गौथली ताल, पडाउ ताल, तारा ताल, बाबा ताल, लालपानी ताल, कुमारी ताल, तिनकुने ताल, लामि ताल, बाघ पोखरी, सुके पोखरीहरु रहेका छन । यी सिमसार क्षेत्रमा वन्यजन्तुहरु पानी खाने, आहाल खेल्ने लगायका अन्य क्रियाकलापहरु गर्ने

गर्दछन । साथै रैथाने र मौसममा बसाई सरी आउने चराचुरुङ्गीहरुलाई आश्रय दिनुका साथै पंछिहरु विचरन गरेको मनमोहक दृश्य समेत देख्न सकिनछ।

झ. राना थारु होमस्टे गाउँ

यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र अन्तर्गत पर्ने कञ्चनपुर जिल्लाको भीमदत्त नगर पालिका वार्डनं १४ नयाँ कटानमा रहेको ऐया महिला उपभोक्ता समूहमा आवद्ध ३९ घर धूरीलाई समेटेर होमस्टे गाउँको रुपमा विकास गर्ने उदेश्य अनुरुप होमस्टे संचालनको आवश्यक पर्ने विधान तथा कार्यविधि तयार गरिएको छ। होमस्टेसंग सम्बन्धित अन्य पूर्वाधारहरु निर्माण कार्य भई हाल सो गाउँमा १० वटा घरमा होमस्टेको रुपमा पाहुनाहरु लगि स्वागत सत्कार गर्ने कार्य भईरहेको छ। यस आर्थिक वर्षमा शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, चिसापानी पर्यटन विकास बोर्डर तराईभू परिधि कार्यक्रमको आर्थिक सहयोगमा राना थारु साँस्कृतिक सामुदायिक भवन निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ।

अनुसुचि ११
वन्यजन्तुबाट भएको क्षतीको राहत विवरण २०७५।०७६

वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत निर्देशिका २०६९ बमोजिम निकुञ्जकको मध्यवर्ती क्षेत्रमा बसोबास गर्ने मानिसहरु वन्यजन्तुहरुबाट घाईते, घरपालुवा चौपायहरुको मृत्यू, जंगली हात्तीहरुबाट भौतिक क्षति र अन्नबाली गरिएको क्षतिको राहत रकम यस कार्यालयको सिफारिस बमोजिम साविकको सूदुर पश्चिमाञ्चल क्षेत्रीय वन निर्देशनालय, धनगढी, कैलालीबाट प्राप्त भई तपसिलका मानिसहरुलाई उपलब्ध गराईएको थियो। आ. व. २०७५/०७६ को मिती २०७६ असोज १० गते देखी २०७६ माघ ३० गते सम्म शुक्लाफटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयबाट निकुञ्जको उपभोक्ता समीती मार्फत प्रदान गरएिको राहत रकमको विवरण तल उल्लेख गरीएको छ।

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजुन्तु संरक्षण विभाग
बबरहल, काठमाण्डौं

वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत वितरण
निकुञ्ज/आरक्ष क्षेत्र कार्यालय

क्रसं.	कार्यालयमा उपलब्ध भएको राहत रकम	राहत रकम उपलब्ध गराइएको डिभिजन वन कार्यालय/संरक्षित क्षेत्रको नाम	२०७६ जेष्ठ महिनामा उपलब्ध गराइएको राहत रकम रु.	कैफियत
1		शुक्लाफाटा राष्ट्रिय निकुंज कार्यालय, भझगाउ	१०७५२२०.	
2		डिभिजन बन कार्यालय, अछाम	३४८९१०.	
3		डिभिजन बन कार्यालय, डडेल्धुर	७४३९३५.	
4		डिभिजन बन कार्यालय, कैलाली	१००००.	
	जम्मा		२१७८०६५.	

अनुसुचि १२: मध्यवर्ती क्षेत्र सम्बन्धी विवरण:

घोषणा मिति : २०६१/२/९

क्षेत्रफल : २४३.५ वर्गकि.मी.

जिल्ला : १(कञ्चनपुर)

न.पा.: ५ (महाकाली, भिमदत्त, वेदकोट, शुक्लाफाँटा र बेलौरी)

गाउँपालिका. २ (बेलडाँडी र लालझाडी)

वार्ड: ४९ नगरपालिका २८ र गाउँपालिका २१

- आवद्ध वस्तिहरु : २८० वटा
- घरधुरी संख्या : २२,४१३ वटा
- जनसंख्या : १,४३,३९५ जना
- मध्यवर्तीक्षेत्र उपभोक्ता समुह : ३८४ (महिला : २१८, पुरुष : १६६)

५०१ (मिति २०७१मा पुर्नगठन भएको)

मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिति : ९

मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति : १

सहकारी संस्था दर्ता: ९ वटा (सहकारी मध्यवर्ती सँग प्रत्यक्ष सम्बन्ध भएका)

सामुदायिक वन : ४३ वटा (खाली क्षेत्रमा थप सामुदायिक वन बनाउने संभावना रहेको संख्या बढ्ने)

कार्य योजना सहित हस्तान्तरण वन : ३९ वटा (२०७४ आषाढ मशान्तसम्म)

ईकोक्लब : ५८ वटा

समुदायमा आधारित चोरी शिकार नियन्त्रण युवा जागरण समूह: ९ वटा

शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्तीक्षेत्र व्यवस्थापन समिति आ.व. २०७६।०७७ मा नयाँ छनौट भएका पदाधिकारीहरुः

क्र. सं.	नाम	पद	उपभोक्ता समिति
१.	श्री लव बहादुर विष्ट	अध्यक्ष	मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति तथा शुक्लाफाँटा मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति
२.	श्री अर्जुनसिंह कठायत	सदस्य	बेतकोट मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति
३.	श्री भिम बहादुर थापा	सदस्य	कालिकिच मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति
४.	श्री शिवराज अधिकारी	सदस्य	बागेवरी मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति
५.	श्री दमन बहादुर चन्द	सदस्य	त्रिशक्ति मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति
६.	श्री भरत बहादुर विष्ट	सदस्य	सुनदेवि मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति
७.	श्री मिना चौधरी	सदस्य	शोभाताल मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति
८.	श्री अमर बस्नेत	सदस्य	सगरमाथा मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति
९.	श्री पदम बहादुर सिंह	सदस्य	हिमालय मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति
१०.	श्री प्रमुख संरक्षण अधिकृत	सदस्य सचिव	शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय
११.	श्री जि वि स प्रतिनिधि	पदेन सदस्य	जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय, कञ्चनपुर

मध्यवर्ति सामुदायिक वन सम्बन्धि विवरण

निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र अन्तर्गत विभिन्न क्षेत्रमा ४३ वटा मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरु रहेका छन्। उक्त मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरु मध्ये हालसम्म ३९ वटा मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरुको विधान र कार्ययोजना तयार गरी समूहहरुलाई हस्तान्तरण गरि सकिएको छ भने ४ वटा मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरु प्रस्तावित रुपमा रहेका छन्। यस आ.व.मा ५ वटा सामुदायिक वनको कार्य योजना नविकरण गरिएको थियो। मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरुको विवरण निम्न अनुसार रहेका छन्।

क्र. सं.	मध्यवर्ति सामुदायिकको नाम	ठेगाना (साबिक)	उपभोक्ता समिति	घरधुरी संख्या				जनसंख्या			क्षेत्रफल हेक्टरमा	हस्तान्तरण मिति	नविकरण मिति
				दलित	जनजाती	अन्य	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा			
१	सन्सारीमाई	दोधारा-४	सगरमाथा	३०	१५५	४४	२२९	५८९	६०२	११९१	३३.६४	२०५७	
२	शारदा	दोधारा-४	सगरमाथा	४८	२७	६०	१३५	३६५	३८२	७४७	५.८४	२०६४	
३	महाकाली महिला	महाकाली ७	सगरमाथा	३	३१	१७	५१	१५१	१३५	२८६	४.४७	२०६५	२०७४
४	जनप्रिय	दोधारा-५	सगरमाथा	७	८	२६	४१	११५	१२३	२३८	४.०६	२०६४	
५	भैरब जनकल्यान	दोधारा-२	सगरमाथा	११	४५	३०	८६	२२१	२३८	४५९	८.५	२०६४	२०७४
६	मधुवन	महाकाली-६	सगरमाथा	३२	३५	२३	९०	२३५	२४२	४७७	२.१४	२०६४	२०७४
७	शौभाग्या	दोधारा-७	सगरमाथा	२६	१	२८	५५	१२९	१३९	२६८	२.०९	२०६४	
८	कन्चभोज	दोधारा-१	सगरमाथा	२९	११	३५	७५	१८९	१९७	३८६	९.८६	२०६४	
९	नव प्रतिभा	दोधार-६	सगरमाथा	०	१३	२५	३८	९५	९९	१९४	२.३	२०६४	
१०	दिपज्योति	महाकाली-७	सगरमाथा	९७	२९	५	१३१	३४५	३६७	७१२	११.२३	२०६४	२०७४
११	बातावरण	झलारी-२	सुनदेवी	०			५१७	१८०२	१६७३	३४७५	२७३	२०६४	
१२	नागेश्वर	झलारी-७	सुनदेवी	०			६५६	१९९३	२११४	४१०७	४७.२९	२०६४	
१३	शुक्लाफाँटा	देखतभुली-१	शोभाताल	२	१७६	०	१७८	४२३	४६७	८९०	५६.५	२०६४	
१४	हरियाली	देखतभुली-१	शोभाताल	१	१२०	४४	१६५	४२१	४३५	८५६	७१.२४	२०६४	
१५	शोभाताल	देखतभुली-१	शोभाताल	०	१६८	०	१६८	५२५	४९५	१०२०	५३.९६	२०६४	
१६	रानी वन	शंकरपुर-८	शोभाताल	२	१०५	२७	१३४	४०३	४२१	८२४	३८.१४	२०६४	
१७	बैजनाथ	दैजी-७	बेतकोट	१४	२१	२५९	२९४	९२७	१०२०	१९७४	११७	२०५९	
१८	श्रीराम	भि.न.पा.-१७	शुक्लाफाँटा	५	०	९५	१००	२४८	२५४	५०२	३.८	२०६२	
१९	बैलबन्द	चाँदनी-७	हिमालय	७०	०	२६८	३३८	१०३३	११२४	२१५७	४८.९०	२०६०	
२०	गौरीशंकर	चाँदनी-७	हिमालय	२३०	७५	२५९	५६४	१४४७	१४८५	२९३२	१३६.६२	२०५९	
२१	मायापुरी	चाँदनी-४	हिमालय	१७५	९५	३५७	६२७	१५६०	१५७५	३१३५	९०.८६	२०६०	
२२	सिमाना	चाँदनी-२	हिमालय				५१	१२९	१२५	२५४	७.८६	२०६५	
२३	श्रीमालिका	चाँदनी-६	हिमालय	६८	८	६०	१३६	३४८	३५३	७०१	७.१	२०६५	
२४	ईन्द्रा	चाँदनी-१	हिमालय	६७	१७५	१९५	४३७	१०५५	११२५	२१८०	१९.२१	२०६४	
२५	कमल्सा	चाँदनी-४	हिमालय	४१	५	१२८	१७४	४२३	४४७	८७०	२४.६२	२०६४	
२६	कन्चन महिला	चाँदनी-७	हिमालय				१०२	१७५	२९४	५६९	४.१८	२०६०	
२७	चाहाना महिला	चाँदनी-४	हिमालय				५३	२३२	२३०	४६२	४.८	२०६०	
२८	राधाकृष्ण	रौतेलीविचवा-७	बागेश्वरी	०			१४६	१५५	३६१	७१६	२२.७	२०६५	
२९	किसान	रौतेलीविचवा-९	बागेश्वरी	१४१	५४५	२७२	९५८	२६३५	२६७९	५३१४	२६२.३६	२०६५	
३०	जनज्योति	पिपलाडी-३	त्रिशक्ति	६	३९	५३	९८	३२६	४४१	७६६	१०.८६	२०६५	
३१	लक्ष्मि	शुक्लाफाँटा-२	त्रिशक्ति	२४	१२६	५०	२००	५६७	६०१	११६८	३१.९४	२०६९	२०७४
३२	जानकी	पिपलाडी-४	त्रिशक्ति	१	१४	१५५	१७०	६३८	६६३	१३०१	३३.१२	२०५६	
३३	झरनासागर	रामपुरविलासपुर-९	कालिकिच	३८०	२०३	२९५	८७८	४८२५	१३१९	१०१४४	७५.१२	२०६४	
३४	ऋजयपाल	रामपुरविलासपुर-९	कालिकिच	१४३	१४९	५५३	८४५	१६१५	१७०७	३३२२	५८.२७	२०६५	
३५	बैजनाथ	रामपुरविलासपुर-८	कालिकिच	७	४२	६१	११०	२६५	२८६	५५१	१४२.४६	२०६४	२०७४
३६	भवानी महिला	दोधारा चांदनी १	हिमालय	३३	००	८५	११८	३१२	३०३	६१५	५.६३	२०७२	
३६	राष्ट्रिय	बेलैरी न.पा.	कालिकिच	१	१०	९०	१०१	२५८	२३४	४९२	२३.९३	२०७२	

३७	प्रगतिशिल महिला	दैजी १	बेतकोट	६	०	११	१७	६०	५६	११६	११.६४	२०७२	
३८	शहीद स्मृती	भी.न.पा.१३	शुक्लाफांटा	७३	०	१३२	२०५	१०१८	१०७७	२०९५	१३.८३	२०७२	
३९	मिलन महिला	दैजी ७	बेतकोट	२	०	४४	४६	१२४	१३८	२६२	५.३५	२०७३	
४०	पुर्णागिरी	झ.पि.न.पा. ५	त्रिशक्ति									प्रस्तावित	
४१	सिद्धसाझा	झ.पि.न.पा २	सुनदेवी									प्रस्तावित	
४२	निङ्गलाशैनी धार्मीक वन	चम्फापुर	बेतकोट									प्रस्तावित	
४३	चन्द्र सूर्य	झ.पि.न.पा. ५	त्रिशक्ति									प्रस्तावित	
जम्मा													

अनुसूची १३ :
निकुञ्जमा संचालित आयोजना/कार्यक्रमहरूको विवरण

यस निकुञ्ज तथा यसको मध्यवर्ति क्षेत्रमा निम्न कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुवाट वन्य जन्तुहरुको बासस्थान व्यवस्थापन, चोरी शिकार नियन्त्रण, मध्यवर्ती क्षेत्रमा वन्यजन्तुहरुबाट प्रभावित गरिव, दलित, जनजाती र पछाडि पारिएका वर्गलाई लक्षित गरी विभिन्न संरक्षणमुलक, आयमुलक, सिपमूलक र सामुदायिक विकासका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिदै आएको छ।

१. राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना
२. वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रिय सहयोग प्रवर्धन आयोजना
३. हात्तिसार आयोजना
४. शुक्लाफाँटा मध्यवर्तीक्षेत्र कार्यक्रम
५. श्री राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष/शुक्लाफाँटा संरक्षण कार्यक्रम (NTNC/SCP)
६. श्री तराईभूपरिधि/हरियो वन कार्यक्रम (TAL)

अनुसूची १४ :
शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा हात्तिसार शाखामा हाल कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण

क्र.सं.	पद	कर्मचारी संकेत नं.	कर्मचारीहरूको नाम थर	कैफियत
१	प्र.सं.अधिकृत	१२९९४१	श्री लक्ष्मण प्रसाद पौड्याल	
२	स.सं.अधिकृत	२०७५८२	श्री शैलेन्द्र चौधरी	
३	स.सं.अधिकृत	१५४९९२	श्री उत्तम कूमार चौधरी	
४	स.सं.अधिकृत		अभिनय पाठक	अध्ययन विदामा
५	शाखा अधिकृत	१२९३८८	श्री गौराज बहादुर लिम्बू	
६	लेखा अधिकृत	८५६२४	श्री शंकरसिंह कूवर	
७	टा ना.सु	१५४८८४	श्री लक्ष्मी भट्ट	
८	रेञ्जर	२०४८५५	श्री जानकी भण्डारी	
९	रेञ्जर	२०३३८९	श्री प्रयास के.सी.	
१०	रेञ्जर	२१६८४७	श्री ज्ञानेन्द्र बहादुर शाह	

११	रेञ्जर	२१९४८१	श्री पूरनदेव मिश्र	
१२	रेञ्जर	२१६८२१	श्री याम बहादुर रावत	
१३	रेञ्जर	२१९८४४	श्री अनिल रसाईली	
१४	रेञ्जर	२२६०८५	श्री धर्मजीत साउंद	
१५	खरिदार	१८९६०४	श्री गणेश दत्त भट्ट	
१६	खरिदार	१९९२२९	श्री कूमारी रेनू यादव	
१७	खरिदार	२०२१४६	श्री चानूराम राना	
१८	सि.गेमस्काउट	१०५५९१	श्री शक्क बहादूर रोकाया	
१९	सि.गेमस्काउट	२२४३८०	श्री गणेश बहादुर विष्ट	
२०	सि.गेमस्काउट	२०७६८१	श्री विक्रम चौधरी	
२१	सि.गेमस्काउट	२२४८१४	श्री योगेन्द्र प्रसाद चौधरी	
२२	सि.गेमस्काउट	२२६६४२	श्री दिनेश कुमार यादब	
२३	गेमस्काउट	१२३१६३	श्री अर्जून दत्त जोशी	
२४	गेमस्काउट	११८८०६	श्री बिर्षे जोशी	
२५	गेमस्काउट	११८८०९	श्री टिकाराम डंगौरा	
२६	गेमस्काउट	१२३१६५	श्री गणेश दत्त अवस्थी	
२७	गेमस्काउट	११८८१०	श्री कृष्ण दत्त जोशी	
२८	गेमस्काउट	१२३१६४	श्री काशीराम नेगी	
२९	गेमस्काउट	१७७१७५	श्री लिलाम सिंह ठाकूर	
३०	गेमस्काउट	१७७१७३	श्री रत्न वहादूर खडका	
३१	गेमस्काउट	२००३५८	श्री मदन राज भट्ट	
३२	गेमस्काउट	२००३५७	श्री मिन बहादुर राना	
३३	गेमस्काउट	२२९४७६	श्री गणेश बहादुर ऐडी	
३४	गेमस्काउट	२२८९१२	श्री लिलाधर भट्ट	
३५	गेमस्काउट	२२९४९२	श्री विवेक चौधरी	
३६	गेमस्काउट	२२९५१६	श्री लोकराज भट्ट	
३७	गेमस्काउट	२२९६३२	श्री भागरथी देउवा बम	
३८	गेमस्काउट	२२८९६७	श्री गोविन्द बहादुर शाही	
३९	गेमस्काउट	२२९६७३	श्री हेमराज पन्त	
४०	गेमस्काउट	२२९५११	श्री राजु बोहरा	
४१	गेमस्काउट	२२९४९८	श्री अस्मिता कुमारी धामी	
४२	गेमस्काउट	२२९४९३	श्री मिथुन कुमार सिंह	
४३	गेमस्काउट	२२९४८३	श्री कविराज बोहरा	
४४	गेमस्काउट	२२९४८१	श्री दुर्वेश सिंह ठाकुर	
४५	गेमस्काउट	२२९४८५	श्री धन बहादुर कुंवर	

४६	गेमस्काउट	२२८९१३	श्री चेतराज जोशी	
४७	गेमस्काउट	२२८९११	श्री मदन भण्डारी	
४८	गेमस्काउट	२२९४८६	श्री धर्मराज न्यौपाने	
४९	गेमस्काउट	२२९४८९	श्री विन्दू महरा	
५०	गेमस्काउट	२२९४९०	श्री मान बहादुर बोहरा	
५१	गेमस्काउट	२२९४४५	श्री भोज बहादुर चुनारा	
५२	गेमस्काउट	२२९४७८	श्री बिर्ष राजी	
५३	गेमस्काउट	२२९५०७	श्री संगिता कुमारी महतो	काजमा कोशी टप्पु वन्यजन्तु आरक्ष
५४	गेमस्काउट	२२९००२	श्री देबसिंह साउद	
५५	गेमस्काउट	२२९४७९	श्री प्रकाश बि.क.	
५६	गेमस्काउट	२२९४९१	श्री अनिल कुमार चौधरी	
५७	गेमस्काउट	२२९४८७	श्री हरेन्द्र ठाकुर	
५८	गेमस्काउट	२२८९१४	श्री ईन्द्र बम	
५९	गेमस्काउट	२२९४८८	श्री राजकिशोर शाह	
६०	गेमस्काउट	२२८९१५	श्री भक्त बहादुर पुनमगर	
६१	गेमस्काउट	२२९४८२	श्री रामचन्द्र चौधरी	
६२	गेमस्काउट	२२९४८०	श्री दयाराम चौधरी	
६३	गेमस्काउट	२२९४८४	श्री बलीचरण चौधरी	
६४	गेमस्काउट	२२९५०१	श्री ईश्वर बहादुर बिष्ट	
६५	गेमस्काउट	२२९५५१	श्री लक्ष्मण सिंह नेगी	
६६	गेमस्काउट	२२९४९५	श्री कमला कुमारी बोहरा	
६७	गेमस्काउट	२२९५१४	श्री रामकृष्ण राना	
६८	गेमस्काउट	२२९४७७	श्री हरिलाल राना	
६९	गेमस्काउट	२२८८९७	श्री केशब गाहामगर	
७०	दरोगा	७७१८७	श्री रामबिलास थारू	
७१	फणितपछुवामाहुत	१९९८१४	श्री गजेन्द्र सिंह धाङरा	
७२	फणितपछुवामाहुत	२२५२०१	श्री शिवचरण राना	
७३	फणितपछुवामाहुत	२२५२०३	श्री प्रेम कुमार राना	
७४	फणितपछुवामाहुत	२०५१९१	श्री आनन्द सूनाहा	
७५	फणितपछुवामाहुत	२२५२००	श्री पर्ताप राना	
७६	फणितपछुवामाहुत	२२५२०२	श्री मनपुरन सुनाहा	
७७	फणितपछुवामाहुत	२२९१९७	श्री बिमला चौधरी	
७८	फणितपछुवामाहुत	२२५१९३	श्री विनोद चौधरी	
७९	फणितपछुवामाहुत	करारमा	श्री उग्रसेन राना	

८०	फणितपछुवामाहुत	करारमा	श्री रामचरण राना	
८१	फणितपछुवामाहुत	करारमा	श्री विजय सूनाहा	
८२	फणितपछुवामाहुत	करारमा	श्री छोटेलाल राना	
८३	फणितपछुवामाहुत	करारमा	श्री हिमाल डगौरा	
८४	फणितपछुवामाहुत	करारमा	श्री उमेश सूनाहा	
८५	फणितपछुवामाहुत	करारमा	श्री ठग्गु राना	
८६	फणितपछुवामाहुत	करारमा	श्री भोजराज सूनाहा	
८७	फणितपछुवामाहुत	करारमा	श्री मूकेश राना	
८८	फणितपछुवामाहुत	करारमा	श्री विनोद चौधरी (ख)	
८९	फणितपछुवामाहुत	करारमा	श्री तौला राना	
९०	फणितपछुवामाहुत	करारमा	श्री मेघनाथ राना	
९१	का.स.	करारमा	श्री माया देवी कुंवर	
९२	ह.स.चालक	करारमा	श्री लोकेन्द्र बहादुर बोहरा	
९३	ह.स.चालक	करारमा	श्री रविन्द्र चौधरी	
९४	ह.स.चालक	करारमा	श्री सुनिल डगौरा	

सरुवा भै आएका कर्मचारीहरुको विवरण

क.सं.	पद	कर्मचारी संकेत नं.	कर्मचारीहरूको नाम थर	साबिक कार्यालय	हालको कार्यालयमा हाजिर भएको मिति
१	प्र.सं.अधिकृत	१२९९४१	श्री लक्ष्मण प्रसाद पौड्याल	राष्ट्रिय निकूंज तथा बन्यजन्तू संरक्षरण विभाग,काठमाण्डौं	२०७५।०८।०७
२	शाखा अधिकृत	१२९३८८	श्री गौराज बहादूर लिम्बू	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय,कंचनपूर	२०७५।०८।२८
३	स.सं.अधिकृत	२१२३१४	श्री अभिनय पाठक	चितवन राष्ट्रिय निकूंज कार्यालय,कसरा	२०७५।०९।०८
४	खरिदार	२०२१४६	श्री चानूराम राना	जिल्ला भु संरक्षण कार्यालय,बझांग	२०७५।०७।१८

सरुवा भै गएका कर्मचारीहरुको विवरण

क्र.सं.	पद	कर्मचारी संकेत नं.	कर्मचारीहरूको नाम थर	सरूवा भएको कार्यालय	रमाना भएको मिति
१	स.सं.अधिकृत	१३३०२२	श्री गोपाल घिमिरे	श्री चितवन राष्टिय निकूंज कार्यालय	२०७५।०७।१९
२	ना.सू	१०५५३१	श्री कविन्द्र प्रसाद ओझा	श्री यातायात व्यवस्था कार्यालय,महेन्द्रनगर,कंचनपुर	२०७५।१२।२९
३	रेज्जर	१९१३९६	श्री सन्त बहादुर मगर	श्री चितवन राष्टिय निकूंज कार्यालय	२०७५।०७।०८
४	सि.गेमस्काउट	२२४२८३	श्री हिमाली खत्री	श्री रारा राष्टिय निकूंज कार्यालय,हुट्टु,मुगू	२०७५।०५।१९
५	गेमस्काउट	२००३५६	श्री मीन बहादूर लोहार	श्री अपिनाम्पा संरक्षण क्षेत्र कार्यालय,दार्चूला	२०७५।०७।१२
६	गेमस्काउट	२००३५२	श्री वरूण कुमार पाण्डे	श्री पर्सा राष्टिय निकूंज कार्यालय,आधाभार,बारा	२०७५।०८।०७

शूक्लाफांटा राष्ट्रिय निकून्ज कार्यालय, मझगाउं, कन्चनपूर

स्वीकृत दरवन्दी, रिक्त स्थान विवरण

	२०७६ साल श्रावण महिनाको स्थिति					
क्र.सं.	पद	श्रेणी/तह	दरवन्दी संख्या	पद पूर्ती	रिक्त	कैफियत
१	प्रमूख संरक्षण अधिकृत	रा.प.द्धितीय	१	१	०	
२	सहायक संरक्षण अधिकृत	रा.प.तृतीय	३	३	०	
३	शाखा अधिकृत	रा.प.तृतीय	१	१	०	
४	लेखा अधिकृत	रा.प.तृतीय	१	१	०	
५	पशु चिकित्सक	रा.प.तृतीय	१	०	१	दर्घटनामा परि असमायिक मृत्यु
६	नायब सुब्बा	रा.प.अनं प्रथम	१	०	१	
७	रेञ्जर	रा.प.अनं प्रथम	१०	७	३	
८	कम्प्यूटर अपरेटर	रा.प.अनं प्रथम	१	०	१	
९	हात्तीसार ना.सू.	रा.प.अनं प्रथम	१	०	१	
१०	टाईपिष्ट ना.सु.	रा.प.अनं प्रथम		१		१ फाजिल
११	खरिदार	रा.प.अ.द्धितीय	४	३	१	
१२	सिनियर गेमस्काउट	रा.प.अ.द्धितीय	१४	५	९	
१३	दरोगा	रा.प.अ.द्धितीय	१	१	०	
१४	सिनियर गेमस्काउट	रा.प.अ.तृतीय	३	०	३	
१५	हलुका सवारी चालक	श्रेणी विहिन	३	०	३	३ जना करारमा
१६	गेमस्काउट	श्रेणी विहिन	५१	४७	४	
१७	फणित	श्रेणी विहिन	१०	०	१०	१२ जना करारमा
१८	पछुवा	श्रेणी विहिन	१०	०	१०	
१९	माहुत	श्रेणी विहिन	१०	८	२	
२०	कार्यालय सहयोगी	श्रेणी विहिन	१	०	१	१ जना करारमा
	जम्मा		१२७	७८	५०	

मृत्यू भएका कर्मचारीहरूको विवरण

क्र.सं.	पद	कर्मचारी संकेत नं.	कर्मचारीहरूको नाम थर	मृत्यू भएको मिति	कारण
१	पशुचिकित्सक	१२९९४१	कर्ण बहादुर बम	२०७५।०७।३०	गाडी दुर्घटना

फांटा पर्यटन महोत्सव-२०७५
सफल पारौं ।
हाम्रो शुक्लाफांटा राम्रो शुक्लाफांटा
दोस्रो प्रदेश स्तरीय शुक्लाफांटा पर्यटन महोत्सव-२०७५
भव्यताका साथ सफल पारौं ।
शुक्लाफांटा नागरिक सचेतना केन्द्र, परिवार
भीमदत्त न.पा.-१६, नयाँगाउँ